

ምዕራፍ - 6

አተዓባብያ ውሉድና

“እንሆ፡ ውሉድ ውህበት እግዚአብሔር እየም፡ ፍረ ኸርሲ ኸአ ዓሰርሲ እየ”
(መዝ 127:4)

ውሉድና፡ ሕድሪ ዚተዋህበና መከሊት ናይ እግዚአብሔር ምኽኖም ቅድሚኡ ኣርገጽና ከንፈልጥ ኣሎና። እዋነ፡ ቈልዓ ምዕባይ እዝዩ ዘፍርህን ከቢድን እዩ። ግና፡ ከምቲ እግዚአብሔር ኣሚኑ ሕድሪ ዚሃበና፡ ብግቡእ ኸነፅብዮም ሓላፍነት ኣሎና። በቲ ቅኑዕ መጽሓፍ ቅዱሳዊ አተዓባብያ ንኺዓብዩ፡ ኪስምዑናን ኪእዘዙናን፡ ዚግባእ ፍቕሪ እናጽገብና ኸንመርሖም፡ ከንፈልጦም፡ ከነላምዶም፡ ከንምህርም፡ ከነተባብዶም፡ ከምኡውን ብእገባብ ከንቀጽዶም ኣድላዪ እዩ።

እዚ ድማ ሰለቶም ዝወለድናዮም ደቅና ጥራይ ዘይኩነስ ሰለቶም ኣብ ከባቢና ዚርከቡ ዚምልከትውን እዩ። ነፍስ ወከፍና ከንሓልዮሎም፡ ጽቡቕ ኣብነት ከንኩኖም፡ ሓላፍነት ኣሎና። ሰለቢ፡ ቤተክርስቲያናት እውን፡ ሓደ ካብቲ ዓቢ ቆላሕታ ኺገብራሉ ዚግብእን ጉዳይ ቈልዑን መንእሰያትን እዩ። ነዚ ኸሉ ኣብ ግምት ብምእታው፡ እምበኣር፡ እዛ ምዕራፍ እዚኣ ኣብ ዚስዕባ ኣርእስትታት ተተኩር።

1. ገና ውሉድ ንዘይብሎም
2. ህያብ እግዚአብሔር
3. ምሒር ጭካኔ
4. ዘኸታማት ምዕባይ
5. ጥንስን - ሕርስን
6. ሓድሽ ወላዲ
7. ንደቅና ዘሎና ሓላፍነት
8. መንእሰያት ደቅና
9. መንፈሳዊ ህይወት ደቅና

1. ገና ውሉድ ንዘይብሎም

እዛ ምዕራፍ እዚኣ፡ እቲ ንኡስ እርእስታ ከም ዚሕብሮ ውሉድ ንዘለዎም ጥራይ ዘይኩነስ ነቶም ሕጂ ውሉድ ዘይብሎም ውን እትምልከት እያ። ምኽንያቱ፡ ንቅነዕ ኣገባብ እተዓባብያ ቆልዑ ብዚምልከት፡ እቶም ውሉድ ዘሰዉና ጥራይ ዘይኩነስ፡ እቶም ገና ውሉድ ዘይብልና እውን ብዛዕብኡ ክንሓስብ፡ እኹል ኣፍልጦ ንኪህልዉና ዘገድደና እኹል ከኑነትን ምኽንያትን ኣሎ። እዚ ኸኣ፦

- * ድሕሪ ገሰ እዋን ውሉድ ኪህልዉና ስለ ዚኸእል ሓሲብናሉ ንኸንጸንሖ፡
- * ኣብ ደቂ ኣሕዋትናን ኣሓትናን፡ ኣዝማድናን፡ ከምኡውን ኣብ ቤተ-ክርስትያናትና፡ ብሓፈሽኡ ኸኣ ኣብ ሕብረተ-ሰብና ንዚርከቡ ቆልዑ፡ እነርእዮ ጽቡቕ ይኹን ሕማቕ ኣብነታት ኮሉ፡ ኣብኦም ብዙሕ ጽልዋ ኺህልዎ ስለ ዚኸእል እዩ።

ቦቲ ቆልዑ ዝነበርናሉ እዋን፡ ሓድሓደ ዓበይቲ ሰባት ኣብ ገዛና ብምምጽኦም ኣዘዩ ደስ ኪብልና ኸሎ ገሊኦም ኪመጹ ኸለዉ ግና ነዛ ሰላም ክንብሎም እኳ ዘይንደሊ ሰባት ነይሮም። እዚ ኸኣ፡ ንገሊኦም ርእና ክንፈትዎም ንገሊኦም ከኣ ክንጸልኦም ዚገብረና ምኽንያት ስለ ዚነበረ እዩ። ሀድሕድ ኢልና እንተ ድኣ ሓሲብናሉ፡ እቶም ባህ ዘይብሉና ዚነበሩ፡ ኣጸዋውትኦም ዘዩሐጉሰና፡ ገሊኦም ብዝኹነን ዘይኩነን ዚገንሑና፡ ገሊኦም ከኣ ኬሕርቑናን ኬብክዩናን ድኣ ባህ ዚብሎም ዚነበረ ዓይነት ሰባት ስለ ዚነበሩ እዩ። እቶም እንፈትዎም ዝነበርና ግና፡ ኪመጹ ኸለዉ፡ ይዕበ ይንእስ ገለ ዜሓጉሰና ሓዞምልና ይመጹ፤ ከምቲ እንደልዮ ገይሮም ከኣ የጸውቱናን የስሕቑናን፤ ስለ ዚፈትዉና ኸኣ ንፈትዎም። እዚኣቶም፡ ከይተረድኣና፡ 'ምስ ዓበኹ ከም እክለ ክኸውን እየ ዝደሊ' ክሳዕ እንብል ኣብ ህይወትና ጽልዋ ዝገድፉ እዮም።

ምናልባሽ፡ እየስተውዓልናሉን ድኣ ንኸውን እምበር፡ ንሕና ኸኣ ግዴና በጺሑስ፡ እባና ዚዋምታ ኣዲንቲ ብዙሓት ናይ ዚዓብዩ ቆልዑ ኣለዋ። ቈልዓ፡ ዚገበርካሉ ወይ ዘጸውትካዮ ኣይርስዕን እዩ። ምግባራ ከቢድ ወይ ኣጸጋሚ ዘይኩነ፡ ንእሽቶ ነገር ከኣ እያ እተሓጉሶ። “ዚዓቢ ቈልዓ ኣይትበድል” ከም ዚብሃል ከኣ ዚበደልካዮ እውን እንተ ኹነ ኣይርስዕን እዩ። ስለዚ ኣብ ልቢ ብዙሓት ጽቡቕ ዘርኢ ንዝራእ፤ ጽቡቕ ኣርኢያ ኸንከውን ከኣ ንጽዓት።⁵⁵

⁵⁵ Children need models rather than critics. Joseph Joubert
መክሊት - 163

2. ህያብ እግዚአብሔር

እግዚአብሔር ሐድሽ ነገር ዚገብር አምላኽ ጥራይ ዘይከኑሱ ነቲ ዚገበሮ ሐድሽ ከኣ፡ ብዘይምቑራጽ፡ ከሉ እዋን፡ ዘሐድሶ አምላኽ እዩ። ንኣብነት፡ ነታ እንነብረላ ዘሎና ምድሪ ምሰቲ ኣብ ከባቢና ዘሎ ኣየር የሐድሶና ንክፍልታት ኣካላትናውን ወትሩ ከም ዚሕደሰ ገይሩ እዩ ፈጠርዎ። ልክዕ ከምኡ ኸኣ፡ ሓዳርና ምእንቲ ኺሕደሱ፡ ርወየት ሰጋ ከም ዚፈጠረ ኣቐዲምና ጠቐስና ኣሎና። ብተወሳኺ፡ ውሉድ ሂቡ ኣብ ሓዳርና ብዚበሰጸ ንኸንሕጉሱን ክንቀራረብን የኸእለና። ውሉድና፡ ገና ካብታ ዚተወልደላ መዓልቲ ጀሚሩ የዘናግዓና፡ የጻውተና፤ እናዓበየ ኪኸይድ ከሎ ኸኣ ነቲ ኣብ ህይወቱ ዚርእ ለውጥታት ብምፅዓብ ኸንሕጉሱን ኸነዕልልን ስለ ዚገብረና፡ ሓዳርና መመሊሉ ንኺሕደስ ምኽንያት ይኸውን።

መጽሓፍ ቅዱስ፡ “እንሆ፡ ውሉድ ውህበት እግዚአብሔር እዮም፡ ፍረ ኸርሲ ኸኣ ዓስቢ እዩ” (መዝ 127:4) ብምባሉ ውሉድ፡ ካብ እግዚአብሔር እምበር ካብ ካልእ ፍጹም ክንረኽቦ ዘይንኸእል ምጂኑ ዜረጋግጽ ንጽር ሓበሬታ እዩ። ምናልባሽ ገለ ሰብ፡ ብዚ ዘበን ኣዚ ብዘሎ ፍልጠትን ተክኖሎጅን፡ ሓካይም ሰብ ንኺውለድ ይገብሩ፤ ዶ ኣየለዉን፤ ዚብል ኣይሰኣንን ይኸውን። እቲ ዚህብን ዚኸልእን ዚኸእልን እግዚአብሔር በይኑ ጥራይ ምጂኑ ምእንቲ ኸንፈልጥሲ፡ ኣዝዮም ፍሉጣት ሓካይም ሊቃውንቲ እኳ እንተ ኸኩ፡ ንዓመታት ዚኣክል ፈቲኖም ምዕዋት ዚሰኣንሉ ከኣታት ከም ዘሎ እነንብቦን እንሰምዖን ሓቂ እዩ።⁵⁶

እግዚአብሔር፡ ማሕጸን ሰበይቲ ከም ዚኸፍትን ከም ዚዓጽን ኣብ ብዙሕ ቦታታት ናይ መጽሓፍ ቅዱስ ተጽሒፉ ንረኽቦ። እምበኣር፡ በዚ በረኽት እዚ ገና ዘይተባረኸና፡ ክንባረኽ ግና እንደሊ፡ ከምቲ ኣብ 1^ኛ ሳሙኤል፡ ኣብ ቀዳማይ ምዕራፍ እነንብቦ፡ እግዚአብሔር ከም ሃና ንኺበጽሓና፡ ብጸሎት ኣብ ቅድሚኡ ብዘይ ምቑራጽ ንኺረብ።

ወሰዲ ይኸኑ ፈተውቲ፡ ካብ ጽቡቕ ትምህት ተበጊሶም፡ ንዚተመርዓዉ ሰባት፡ ‘እንታይ ኳንኩም ኢኹም ዘይትወልዱ፤ ውላድኩም ክንርእን ክንሓቑፍን እኳ ኢና ንጽብ ዘሎና’ ብምባል ደጋጊሞም ይሓቱ። እዚ ድማ፡ ንደቆም ናብ ዚብጸሕ ኣብጸሐም፡ መርዓን ደርዓን ገይሮም ኣበባ ደቆም ምስ ርኣዩ፡ ደቂ ደቆም ንኺርእዩ ኸኣ ሃረር ስለ ዚብሉ ኣዩ። እንተ

⁵⁶ “Children are not casual guests in our home. They have been loaned to us temporarily for the purpose of loving them and instilling a foundation of values on which their future lives will be built.” James Dobson

ኹን ግና፡ አቲ ምኽንያት ውሉድ ናይ ዘይምህላዎም፡ ገለ ብምርጭኦም ኪኸውን ይኸእል፤ ገሊኦም ከኣ እግዚአብሄር ስለ ዘይሃቡም ኪኸውን ይኸእል እዩ።

ኣብ ሕብረተ-ሰብና፡ አቲ ምኽንያት ናይ ውሉድ ዘይምህላው ብምርጭኦም ዘይኩይኑ ሰብ ሓዳር እኳ፡ 'ንሕናስ ምደለና ግና እግዚአብሄር ኣይሃበናን' ኢሎም ብግልጺ ዚሃረቡ ኣዘዮም ውሑዳት እዮም። ዳርጋ ኺሃረብሉ ባህ ዜብሎም ጉዳይ ከኣ ኣይኩነን። ስለዚ፡ ነቲ ኸነታት ብምስትውዓል፡ ካብ ምሕታት ክንቀጥብ ኣድላዪ እዩ። እቲ ብተደጋጋሚ ምሕታትና፡ ሰከፍታ ኼሕድረሎም፡ ካባና ኼርሕቕም፡ ውሉድ ብዘይምህላዎም ዘይሕጉላት እንተ ኹይኖም ከኣ መሊሶም ንኺጉህዩ ምኽንያት ኪኸውን ስለ ዚኸእል፡ ወለድን ፈተውትን ከነስተውፅልን ከንጥንቀቕን ኣሎና።

2.1. ምሒር ጭካኒ

ውሉድ ኪህልዎም ብዙሕ ሃረር እናበሉ፡ መኻናት ብምጃኖም፡ ወይ ኣብ መፈጸምታ ከከይበጽሑ ጥንሲ ስለ ዚኸዶም፡ ወይ ብምኽንያት ጉድለት ጥፅና ውሉድ ዘይረኸቡ ሓያሎ ሰብ ሓዳር ኣለዉ። “ገለን ብማይ ገለን ስኣን ማይ” ከም ዚብሃል ከኣ ገሊኡ ኩነ ኢሉ ጥንሲ ዚስድድ፡ መተካኢታ ዘይብሉ ኢስብኣዊ ዝኹነ ተግባር ዚገብር ኣሎ።

ገና ዘይተወልዱ ህጻናት ብምስዳድ ፍሉጥ ዚነበረ ዶክተር፡ ስለምንታይ ከም ዚገብሮ ምስ ተሓትተ፡ “ዝኹነት ጓል ኣንስተይቲ ዘይትደልዮ ጥንሲ ክትስድድ መሰላ እዩ” ኢሉ መለስ። እታ ሓታቲት፡ ሰበይቲ፡ ከኣ “ከምኡ እንተ ዚኸውን ነይሩስ ንሰኻ ተወሊድካ ሕጂ ኣብዚ ኣይምሃለኻን” በለቶ። መን ይውለድ መን ኣይውለድን ናይ ምውሳን ስልጣንሲ ይትረፍ፡ ናይ ምሕሳብ ግደ እኳ ኪህልዎ ዚኸእል ስብ የልቦን።

ንዘይተወልደ ቂልዓ፡ ጥንሲ ምስዳድ፡ ከም ቅነዕ ወሲዶም፡ ንኺፅቀብ፡ ጭብጢ መርትዖ ኢሎም ካብ ዘቕርብዎ ሓደ፡ “ገና ኣብ ማሕጸን ድቂ ኸሎ ከም ሰብ ኣይቀጽርን እዩ” ይብሉ። መጽሓፍ ቅዱስ ግና ነዚ ፈጺሙ ይቃወሞ። ኣብ መዝሙር ዳዊት 139፡ 15-16፡

ብሕቡእ ምስ ተፈጠርኩ፡ ኣብ ከርሲ ምድሪ ምስ ተኣለምኩ፡ ኣዕጽምተይ ኣይተኸወላኸን። ኣዲንትኸ፡ ድቂ ከለኹ፡ ረኣዖኒ፡ እተን ምዱባት መዓልትታተይ፡ ሓንቲ እኳ ከይነበረት፡ ኩለን ኣብ መጽሓፍካ ተጻሕፋ።

እዚ፡ እግዚአብሄር ንነፍሲ ወከፍና ኣብ ማሕጸን ኣዲና፡ ገና ድቂ ኸሎና ጀሚሩ ከም ዚፈልጠና፡ ካብ ሽዑ ጀሚሩ ድማ ከም ዚቕጽረና

የርእሷ። አብ ወንጌል ሉቃስ፡ 1፡39-41 ኤልሳቤጥ ቃል ስላምታ ማርያም ምስ ሰምዐት፡ እቲ ህጻን አብ ክርሳ ከም ዚተስራስረ ነንብብ። ከምቲ ዚብሉም፡ ድቂ ኸሎ ሰብ እንተ ዘይከውን ነይሩ ድኣ ዮሃንስ አብ ማህጸን ኤልሳቤጥ ኣዲኡ ኸይኑ ከመይ ኪስራስር ከኣለ!

መብዛሕትኡ እዋን፡ ሰባት ጥንሲ ናብ ምስዳድ ንኺበጽሑ ዚገብሮም ምኽንያት፡ ነቲ ዚፈጸምዎ፡ ገበን፡ ማለት ብዘይ ግቡእ ንዚተሳተፍዎ ስጋዊ ርክብ ንምሕባእ እዩ። ይኹን እምበር፡ ሰብ ዚዘርኦ ኪዓጽድ ግድን ስለ ዝኹነ፡ ከምኡ ብምግባሩ እቲ ጉዳ ዚኸደን ኣይምሰሎ። ነሳተውዕል! ሓደ እኳ ከይተረድኣኒ ወይ ከይፈለጥኩ እየ ናብ ጥንሲ በጺሐ ኢሉ ንኸየመኸንሰ፡ እቲ ባህርያት ተፈጥሮና ባዕሉ እዩ ዚነግረናን ዚምህረናን። ወዲ ይኹን ንል፡ እቲ ናይ ምውላድ ዕድሜና ክሳዕ ዚበጽሕ ክንወልድ ኣይንኸእልን ኢና። እዚ ኸእ፡ ሓላፍነት ከም ዘሎና፤ ድሓር ከኣ ‘ብዘይ ፍላጥ ዚገበርኩም እዩ’ ኢልና ምኽንያት ንኸይንረክብ ይገብረና።

ቅድሚ ገለ ዓመታት፡ ሓደ ብዓል ሓዳር፡ “ከይተዳሎና፡ ብዘይሓሰብናዮ፡ ገንዘብ ከኣ ከይሓዘና ብዓልቲ ቤተይ ምጥናሳ ምሳ ፈለጥና ነቲ ጥንሲ አብ ስለስተ ወርሑ ስዲድናዮ” ኢሉ ከም ሓደ ቀሊል ተግባር ገይሩ ተዛረበኒ። ብዓልቲ ቃል ኪዳኑ ጠኒሳ “ስለ ዘይተዳሎና” ዚብል’ሲ፡ ነቲ ጥንሲ ብኸመይ’ዶ እዮም ዚርእይዎ፤ “ገንዘብ ከይሓዘና” ኢልካ ህይወት ናይ ገና ዘይተወልደ ህጻን ምሕላፍ ምሉእ ብምሉእ ንኸትርድኦሰ ይትረፍ ንምግማቱ እኳ ዜሸግር፡ ኣዝዩ ዘሰካሕክሕ ግብረ-ጭካኔ እዩ። “ቆልዑ ምስ በረኽቶም እዮም ዚውላዱ” ዚብል ብሂል ሃገርና ምድሪ ዘይወድቕ ሓቂ እዩ። እቲ ነዕዋፍ ሰማይ እኳ ዚሓሊ እግዚአብሄር፡ ደቅና ንኸነፅቢ ግዳ፡ ዘድልዩና ዘበለ ኹሉ ኺህበና፡ ክንደይ እሙን እዩ!

ቃኤል ንሓዉ ኣቤል ምስ ቀተሎ፡ ደም ኣቤል አብ ቅድሚ እግዚአብሄር ከም ዚጠርዐ ቃል ኣምላኽ አብ ኦሪት ዘፍጥረት 4፡10 ይነግረና። ልክዕ ከምኡ ድማ፡ ደም ናይ እዘም ገለ ዘይበደሉ፡ ስለ ገዛእ ህይወቶም ኪግበቑ ዘይክእሉ፡ ንኺውሉዱ ዕድል ከይረኽቡ ናይ ዚሓልፍ ዘሎ ንጹህ ደም ህጻናት፡ አብ ቅድሚ እግዚአብሄር ከም ዚጠርዕ ዚጠራጥር ኣይኩነን። እቲ ዚገብሮ ሰብ ከኣ እብ ቅድሚ እቲ ጻድቕ ፈራዲ እግዚአብሄር ቈይሙ ጸብጸብ ኪህበሉ ምዃኑ ኣርጊጹ ይፍለጥ።

2.2. ዘኸታማት ምዕባይ

ውሉድ ዘለዎም ይኹኑ ዘይብሎም፡ ዘኸታማት ቆልዑ ከም ውሉዶም ንኺዕብዩ ሃረር ዚብሉ ሓደት ኣይኩኑን። እቶም አብ ዚውሉድሉ እዋን

ከይበጽሑ ህይወቶም ዚሓልፉ ዘለዉ ህጻናት ኪውለዱ እንተ ዚሓድግዎም፡ ነቶም ኬዕብዩ ሃረር ዚብሉ ሰባት ከኣ እንተ ዚህብዎም፡ እግዚአብሄር ዚፈትዎ፡ ሰብ ድማ ዚሕጐሱሉን ዚባረኽሉን፡ ሰናይ ተግባር ምኹን።

ነቶም ብዚተፈላለዩ ምኽንያት ዜዕብዮም ዚስኣኑ ቆልዑ ወሲድካ ምዕባይ ቅዱስ ግብረ-ሰናይ፡ ንዳሕራይ እውን ሓጐስካ ዚምልእ ምኻኑ ነፍሲ ወከፍና ኪስሕቶ የብሉን። እንተ ኹን ግና፡ ብሕልፊ ውሉድ ንና፡ ወሲድካ ክም ወላዲ ምዕባይ፡ ኣብ ሕብረተ-ሰብና ብዙሕ ዚተሰምደ ኣይከኑን። ስለሰተ ዓመት ይገብር፡ ሓደ መሳርሕተይ ዚነበረ ኣመሪካዊ፡ ምስ ብዓልቲ ቤቱ ንኢትዮጵያ ከይደም ከም ውሉዶም ንኬዕብይዎ ሓደ ቁልዓ ሒዞም መጹ። ክንድቲ ዚኣክል ብዙሕ ገንዘብ ኣፍሲሶም፡ ደኽሞም፡ ዘይዓሌቶም፡ ውሉድ ኪኹም ምቕባሎም ኣዘዩ ኣሓጐሉን፤ በቲ ሓደ ወገን ግና፡ ካልእ ዚዓሌቱስ ይትረፍ ካባና ዝኹን እኳ ኹነዕቢ ዘይመሕሰቢናስ እንታይ ኩን ይኸውን? ብምባል ብዛዕባ ሕብረተ-ሰብና ኣተሓሳሲቡኒ።

ማርዶካይ ዚስሙ ስብኣይ፡ ንሃዳሳ (ኣስቴር) ዚተባህሉት ንል ሓወብኡ፡ ወለዳ ብሞት ምስ ተፈልዩዋ ከም ንሉ ከም ዘዕበያ መጽሓፍ ቅዱስ ይነግረና (ኣስቴር 2:7)። ንሉ ኹይና ብጽቡቕ ኣተዓባብያ ስለ ዚመልመላ ኹኣ፡ ንግስቲ ንምኻን በቂዓ ንኣስራኤላውያን ካብ ሞት ከተድሕኖም ከም ዚኸኣሉት ኣብ ምዕራፍ ክልተ፡ ተጠርኒፉ ኣንረኹ፡ ልቢ ዘረስርስ ታሪኽ እዩ። ንሕናውን ከም ማርዶካይ፡ ንዘኸታማት ቆልዑ፡ ምሉእ ሓላፍነት ወሲድና እንተ ነዕቢ፡ ጽባሕ ምስ ዓበዩ ኣብቲ እግዚአብሄር ንዕኡም ዚመደቦ ደረጃ በጺሖም ንበረኹት ኪኹኑ ንምርኣይ ክንበቅዕ ምኽኣልና!

እቶም እዚ ሰናይ ግብሪ እዚ ተረዲኡና ክንገብሮ እንደሊ፡ ገና ኹኣ ዘይገበርናዮ፡ ኣብ ዘዘሎናዮ ኳንና ብገንዘብና ክንድግፍ ሰናይ እዩ። እንተ ኹን ግና፡ እቶም ዓቕሚ ዘሎና ሓላፍነት ወሲድና ኣብ ቤትና ኹነዕቢ ኦቲ ዚበለጸ እዩ። ገሌና ዚኣክል ዓቕምን ድሌትን ክሎና፡ ከም ዘይክኣል ኣዘዩ ከበድ ሓላፍነት ጌርና ስለ ኣንርእዮ፡ ንምግባሩ ኹንብገስ ኣይንደፍርን። ገሌና ኹኣ፡ 'ከይብሉና' ኢልና ካብ ምግባሩ ዓዲ ዝወዓልና ኣሎና። ብሰሪ 'ከይብሉና'፡ ሰብን እግዚአብሄርን ዚፈትዎ በረኹት ዘለዎ ሰናይ ግብሪ ኪሓልፈና ኣይንግደፎ።

2.3. ጥንስን ሕርስን

ከከም ሰቡ እኳ ድኣ ይፈላለ እምበር፡ ኣብ እዋን ጥንሲ፡ ደቂ ኣንስትዮ ናይ ጥዕና ይኹን ናይ ስምዒት ለውጥታት ኬርእያ፡ ማለት ሓድሓደ

ነገራት ኪጽልአን፡ ገለ ነገራት ከአ ቃሕ ኪብለን ይኹና። ገሊአን እሞ ኸእ ካብ ዓራት ከይተንሰእ ንእዋርሕ ዚእክል ኣብ ቤተን ወይ ኣብ ሆስፒታል ዘሕልፍኦ ኣለዋ። እዚ ኹይኑ እቲ ግና ኣብ ውሽጠን ዘሎ ህጻን፡ ወትሩ ብኹሉ መዳዖቱ እናማዕበለ ኪኸይድ ከሎ፡ ኣብቲ ኣካላተን ለውጢ ኺርእ ተፈጥሮአዊ እዩ። ደቂ ተባዕትዮ ነዚ ተረዲእና፡ ዕረፍቲ ከም ዚድልየን ከእ ተገንዚብና ብኹሉ ወገን ክንድግፈን ሓላፍነትና እዩ።

ህጻናት ኣብ ማህጸን ኣዲእም ኸለዉ ይሰምዑን ኣቲ ሰምዒት ናይ ኣዲእም ኸእ ይርድኦምን እዩ። እቲ ናተን ምሕጓስ፡ ምጉሃይ፡ ምጭናቕ ዝኹነ ይኹን ንሰምዒተን ዚትንክፍ ዘበለ ኹሉ፡ ነቲ ኣብ ማህጸንን ዘሎ ህጻን ይትንክፎ እዩ። ሰለዚ ብዚከኣል መጠን፡ ኣብቲ እዋናት ጥንሰን ክንጸረን፡ ዓቕሊ ኸንገብር፡ ከነሐጉሰን እምበር ብዝኹነ ይኹን ከነሕርቅን ወይ ከነሕዝንን ኣይግባእን። ንሳተን ድማ፡ ካብቲ ካልእ ጊዜ ንላዕሊ፡ ከምቲ ዜድሊ ቀጻሊ ናይ ሓኪም ምርመራታት ምክያድ ይኹን ምንቅሰቻስ ኣካላተን ከዘውትራ፡ ዚምገብኦ ዘበለ ምግብ ኩሉ ኸእ ኪጥንቀቓ ኣለወን።

ሓካይም ምዕራብ ሃገራት፡ ኣንሰቲ፡ ኣብ እዋን ሕርሰን ስብኡተን ምስእን ኪህልዉ ይደልዩ። ሕሰብ ምስ እተብለሉ ኸእ ከመይ ሓቆም ምዃናም ትግንዘብ። ከመይሲ፡ እታ ብዓልቲ ቤትና፡ ኣካልና፡ ኣብ ሞት ወይ ህይወት ከነታት ኣናሃለወት፡ ሽቡ ምስእ ዘይኩንና ድኣ መዓሰ ኢና ምስእ ኸንከውን! ብተወሳኺ እቲ ምስእ ምህላውና፡ እቲ ሽቡ እተሕልፎ ቃንዛን ጸዕርን ምሉእ ብምሉእ እኳ ክንርድኦ እንተ ዘይከኣልና፡ እቲ ምዕዛብና ግምታዊ ኣፍልጦ ኺህልወና፡ ብኸፊሉ ኸእ ተኻፊልቲ ንኸንከውን ይሕግዘና።

እቲ ኹሉ ከቢድ ጸዕሪ ሓሊፉ፡ ውሉድና ምስ ሓቛፍና ግና፡ ከምቲ ቃል ኣምላኽ "ሰበይቲ ኹትወልድ ከላ፡ ጊዜኦ ስለ ዚበጽሖ ትጉሂ። ቈልዓ ምስ ወለደት ግና፡ ሰብ ኣብ ዓለም ስለ እተወልደ፡ ተሓጉሳ ነቲ ጸዕሪ ኣይትዝከርን እያ" (ዮሃ 16:21) ዚብል፡ እቲ ቃንዛን ሰቓይን ረሲዕናስ ስለቲ ዝተቐበልናዮ ሓድሽ፡ ክቡር ህያብ እምላኽ፡ ኣብ ምስትምቓር ንኣቱ።

እናሃሰሰ እኳ ይኸይድ እንተሉ፡ ከም ምርጫኻ ንኸትገብር መለኮታዊ ክእለት ከም ዘሎካ፡ 'ወዲ እየ ዝደሊ ... ጓል እባየ ዝደሊ' ዚብል ግጉይ ዝኹነ ኣተሓሳስባ፡ ሕጂውን ኣብ ህዝብና ብመጠኑ ኣሎ። ሰለዚ ድማ፡ እቲ ዚደለይዎ ኣንተ ዘይረኽቦም ዘይሕጉሱ ወለዲ ኣለዉ። እቲ ዚውለድ ቈልዓ፡ ምሉእ ጥዕና ዘለዎ ኪኹነልና ኣብ ክንዲ ምምናይ፡ ጓል'ዶ ወዲ'ዶ ኢልካ ምሕሳብና ዕሸነት እዩ። በቲ ዝተዋህበና፡ ጓል ትኹን ወዲ ብዘየገድሱ፡ ክንሕጉሱ፡ ገና ኣብ ማህጸን ኣዲኡ ኸሎ ጀመርና ኸእ

እግዚአብሔር ከባርኸልናን ምሉእ ጥዕና ከሀበልናን፡ ድሐር እውን በታ ቅንዕቲ መገዳ ዚኸይድ ምእንቲ ኪኸውን፡ ክንጽሊ እዩ ዘሎና።⁵⁷

3. ሓድሽ ወላዲ

3.1. ዘይምርድዳእ ኬምጽእ ይኸእል

ቦኸሪ ውሉድ ካብታ ዚተወልደላ ሰዓት ኣትሒዞም፡ ኣቦን ኣደን ቅድሚኡ ዘይነበረ ተወላኺ ሓላፍነት ኪሰከሙ ይጀምሩ። እዚ ኸኣ፡ ንፋዓትን እሙናትን ሰብ ሓዳር ጥራይ ዘይከነሱ፡ ንሱ ብቑዕ 'ኣቦ' ንላ ድማ ብቐዕቲ 'ኣደ' ኪኹን የድልዮም። ግና፡ ኣብኡ ንምብጻሕ፡ ኣብ ክንዲ ብሓደ በበይኖም ኺገቡ እንተ ድኣ ጀሚሮም፡ ንሱ፡ 'ረሲዓትኒ'፡ ንላ ድማ፡ 'ርሒቐኒ' ዚመሰል ኣተሓሳስባ ኣብ መንገብኦም ይፍጠር። ሰለዚ፡ ሰብኣይ፡ 'ሓልዮታ ንውላዓ ጥራይ ኩይን ደገም ንዓይ ረሲዓትኒ' ከይብል፡ እታ ሰበይቲውን ክምኡ ዘምሰልሰል ሓሳብ ንኸይሓድራ፡ ንውሉዶምን ንሓዳሮምን፡ ከመይ ከም ዚፈቕዱ፡ እቲ ሚዛን፡ ወይ ናብዚ ወይ ናብቲ ከይዘብል ኪጥንቀቐ ኣለዎም።

ሓድሽ ዝኹን ዘበለ ኩልሳዕ ፍቱው እዩ! እቲ ናይ መጀመርታ ውሉድ እሞ ኸኣ ፍልይ ዝበለ ፍቕሪ እዩ ዚውሃቦ። እቲ ዚሰኣሎ ሰኣልታት፡ ዚኸደኖ ክዳውንቲ፡ ዚግዝኣሉ መጻወቲ ክንድዚ ኢልካ ኣይቓጽርን እዩ፤ ገለ ዚሓመመ እንተ መሲሉና ኸኣ ናብ ሓኪም ምጉያይ ነብዝሕ። እቲ ከምኡ ዜግብረና ምኽንያት ከኣ፡ ክልተ ተመኲሮ ዘይብልና ሰባት፡ ሓደ ህይወት ዘለዎ ክጡር ህያብ ተቐቢልና፡ ከመይ ገይርና ክንከናኸኖ ከም ዘሎና ኣኹል ኣእምሮአዊ ኣፍልጦ ኣኳ እንተ'ሎና፡ ተሞክሮአዊ ሰለ ዘይከነ ከመይ ከም እነተግብሮ ኣርጊጽና ሰለ ዘይንፈልጥ እዩ።

ኣተሓሕዛ ሓድሽ ውሉድ ብዘይ ምኽላልና ኣብ መንጉና ዘይነበረ ምስሕሓብን ዘይምርድዳእን ኸፍጠር ይኸእል እዩ። ሰለዚ፡ እቲ እግዚአብሔር ንመሐደስ ፍቕርና ኢሉ ዚሃበና ክጡር ህያብ መጋጨዊና ኪኸውን ይኸእል። ካብቲ ኣብ መንጎ መብዛሕትና ወለዲ ዚፍጠር ዘይምርድዳእ፡ ንኣብነት፡ ሓደት ክንጠቅሰ፤

⁵⁷ "What is a neglected child? He is a child not planned for, not wanted. Neglect begins, therefore, before he is born." Pearl S. Buck

አይ	አብ
— ይበኪሎ፡ ከልዕሎ እየ።	— ተበላሽውየሎቺ፡ ይብከ ግደፍየ።
— ሕጂ እየ ዝሓቅፎ ዘሎኹ።	— አይትሕቁፍየ፤ ከይለምድ።
— ሓንላለ ኸተብዎ።	— ይአኸሎ፡ ብዙሕ ጠብዩ እዩ።
— ቁሪሩ፡ ኸይሓምም ከኸድኖ።	— ሙቕት ከትቀትልዮ ኢኺ!

ብሓፈሽኡ ግና፡ መንቀሊ ናይ እዚ ዚተጠቕሰ ዓይነት ዘይምርድዓኡ፡ እቲ ኣብ መንጎ ሰብእይን ሰበይትን ዘሎ ባዘርያውን ተፈጥሮኣውን ፍልልያት እዩ። ብእዋኑ እንተ ዘይተኣልዩ ኸእ እናሓደረ ቀጻሊ ጸገም የኸትል።

ከም ህጻን ገይሩ እቲ ዚደልዮ ዘበለ ንኺረከብ ዚጣበብን፡ ንሓለይቲ ናይ ምዝዋር ከእለት ዘለዎን ንእሽቶ ፍጥረት የልቦን። ህጻን ካብታ ዚተወልዓላ መዓልቲ ጀሚሩ ንጠባይና ሰለ ዚዕዘቦ፡ ካብ ሽዑ ጀሚርና ነቲ ጠባዩ ከነበላሽዎ ንኺእል ኢና። ሰለ'ዚ 'ድሓን፡ ዕኹኽ ምስ በለ፡ ድሕሪ ቍሩብ ኣዋርሕ ከልምዶ እየ'፡ ዚብል ኡተሓሳስባ መወዓእትኡ ኣብ ክንዲ ጽቡቕ ሕማቕ ሳዕቤን የኸትል። ምኽንያቱ፡ እቲ ክሳዕ ሽዑ ኺለምዶን ለሚድዎን ዚጸንሐኹን ድሓር ክንኣልዮ ወይ ከነሕድን ቀሊል ኣይከውንን እዩ። ሰለ'ዚ እቲ ናይ ምዕባይ ዕዮን ሓላፍነትን ካብታ ቐዳመይቲ መዓልቲ ኺጅመር ዘለዎ እዩ። ምእንት'ዚ ገና ቅድሚ ውሉድ ምህላውና ጀሚርና፡ ተመኲሮ ምስ ዘለዎም ሰባት ምውካሶ፡ ብዛዕብኡ ዚተጸሕፉ መጻሕፍትን ጽሑፋትን ምንባብ ብዙሕ ረብሓ ክንረኽበሉ ንኺእል።

3.2. ከም ውሉድና ካልእ ዘሎ ኣይመስለናን

ወላዲ፡ ንውሉዱ ብዚምልከት፡ ብመልክዕ፡ ብጠባይ፡ ብእእምሮ ንእኡ ዚወዳደር ካልእ ከምኡ ዘሎ ኣይመስሎን እዩ። ካብ'ዚ ዚነቐለ ድማ፡ ብሕልፊ ገሌና ሓደሰቲ ወሰዲ፡ ብዛዕባ ውሉድና ክንዛረብ ንሰባት ዓቕሎም ነጽቡብሎም። በዚ፡ ብዙሓት፡ ኣግሂዶም እኳ እንተ ዘይበሉ፡ እቲ ዕላልና ቅጭ ኣምጺኡሎም፡ ካባና ኺሃድሙ ይጅምሩ።

ብዛዕባ ውሉድና፡ ሰቕ ኢልና እነደንቕ ዓይነት ሰባት እንተ ድኣ ኾንና፡ እቲ ብሓቂ ዚኹንዎ ንኺይንፈልጥ፡ ኣረ ገለ ጸገም እንተ'ለዎም እኳ ንነዊሕ እዋን ንኺኸወለና ይኸእል እዩ። ግና ወዮ ድኣ ናይ ወላዲ ነገር ከምኡ ኩይኑ እዩ እምበር ውሉድና ካብ ካልእት ዚበልጽ ኩይኑ ኣይከኣንን። እቲ ውሉድና፡ ከም'ዚ ገይሩ ከምቲ ኸእ ደጊሙ፡ እናበልና፡

ብጃህራ ክንዛረብ ዚገብረና፡ ምናልባሽ፡ ከይተረድእና፡ ብዛዕባ ገዛእ ርእሰና፡ ከመይ ንፋዓት ወለዲ ምኃንና፡ ወይ ግሩም ዝኹን ክኣለት ምዕባይ ቆልዓ ከም ዘሎና ንኸነግር፡ ዶ ይኸውን፤

ንምኃኑ፡ ምስ መን ኣወዳዲርና ኢና ብዛዕባ ውሉድና ክሳብ ክንድ፡ኒ እንዛረብ፤ “በይኑ ዚጉዱ ዚቐድሞ፡ በይኑ ዚማገጉት ከእ ዚረትዖ ነይብሉ”፡ ብመሰረቱ፡ ነቲ ናትና ፍሉይ ገይርና ስለ እንርእዮ፡ እቲ እንብሎ ክሳብ ክንድ፡ኒ ዝተመዛዘነ ሓቅነት ኪህልዎ እይክእልን እዩ። ንምሳሌ፡ ነቲ በኹሪ ውሉድና ከምኡ ካልእ ከም ዘይተፈጥረ ጌርና ክንዛረበሉ ጸኒሕና፤ ድሓር እቶም ብድሕሪኡ ዚውለዱ ሓለፍኡ ኺገብሩን ኪብሉን ምስ ተዓዘብና ከተሓሳስበና ይጅምር፡ ነቲ ቅድም ዝበልናዮ እኳ ከመይ ድኣ እዩ ከምኡ መሲሉ ተራእዩኒ፤ ክሳብ እንብል ይገብረና። እዚ ኸኣ፡ ሓደ ምስቲ ሓደ፡ ምስቲ ቐዳማይ ኩነ ምስቲ ኻልኣይ እነወዳድረሉን እነጸጽረሉን ስለ ዘሎና እዩ። እቶም ዚነኣሱ ካብቲ ምዕባዮም ኩነ ካብቲ ናይቲ ምዕባዮም መጻወትን መምሃርን ስለ ዚጥቀሙ ቀልጢፎም ከእልትን ገበርትን ይኹኑ።

4. ሓላፍነት ወላዲ

ወላዲ ምኃን ዓቢ ሓላፍነት ዘለዎ ዕዮ እዩ። እንተ ኹን ግና እዚ ዕዮ እዚ ጊዝያዊ፡ ማለት ናይ ዕሰራ ዓመታት እዩ ኪበሃል ይከኣል። ቀንዲ ተልእኾ ወለዲ እምበኣር ነቶም እግዚኣብሄር ዚሃበና ውሉድ ናብ ዚብጸሕ እብጸሕና ርእሶም ኪኸእሉ፤ ንሳቶምውን ከምቲ ናትና ብግዲእም፡ ኣብ ፍረ ኺበጽሑ ምግባር እዩ። ውሉዱ ናብ ዚበለጸ ደረጃ ኪበጽሓሉ፡ ልዕሊ ኹሉ ኪኹነሉ ብኹሉ ጸብለል ኪብለሉ ዘይደልን ዘይምንን ወላዲ የልቦን። ብኸመይ ናብቲ ዚበለጸ ይበጽሑ ኸእ ሓላፍነት ወለዲ እዩ።⁵⁸

እዞም ሎሚ ኣብ ኢድና ዘለዉ ጽባሕ እንታይ ከም ዚኹኑ እይንፈልጥን ኢና። ስእን መራሕቲ፡ ቤተ-ሰብ፡ ቤተ-ክርስትያን፡ ሃገር ከይተረፈ ይሸገርን ይነብዕን ከም ዘሎ ንፈልጥ ኢና። ገለ ኻብ ውሉድና፡ ሃገር ዘመሓዳድሩ፡ ዓበይቲ ሰብ-ስልጣናትን ሰብ መዝን ወይ ዓበይቲ ሊቃውንቲ፡ ወይ መራሕቲ ኣብያተ-ክርስትያናት ... ወዘተ፡ ንዓቢ ዕዮ ብእግዚኣብሄር ዚተቐብኡ ኪኹኑ ይኸእሉ እዮም። ብሓጺሩ፡ ዚኹኑ ይኹኑ፡ እብቲ ምኃኖም ኢድ ከም ዘሎና፡ ሕጂ እንገብሮ ኸእ ድሓር ዓቢ

⁵⁸ “It needs courage to let our children go, but we are trustees and stewards and have to hand them back to life-to God. As the old saying puts it: “What I gave I have.” We have to love them and lose them.” Alfred Torrie.

ግደ ከም ዘለዎ እይንረስዕ። ናትና ዕዮ እምበኣር ነቲ እግዚአብሔር ዚሃብዎ ተፈጥሮኣዊ ትዕድልቲ ከለልይዎ፡ እለልዮም ከኣ፡ ምእንቲ ኪጥቀሙሉ፡ ከመይ ከም እንድግፎም ምሕላብ፡ እቲ ክንገብሮ ዚግብኣና እናንበረና ክንመርሖም እዩ።

ደቅና፡ ነፍሲ ወከፎም፡ እሸንኳይ'ዶ ምስ ካልኣትሲ፡ ኣብ መንጎኦም እኳ ካብ ሓድሕድ ዚተፈላለዩ እዮም። ከምኡ ሽኦ እቲ ዚግብዩሉ እዋንን ቦታን ነጥታትን ካብቲ ንሕና ዚግበናሉ ኣዝዩ ዚተፈልየ ምዃኑ ንኹላትና ክወል እይኩነን። ነዚ ምንጽጻራት እዚ ኣብ ግምት ብምእታው እምበኣር፡ መጻሕፍቲ እናእንበብና ይኹን ምስ እፍልጦን ተመኩሮን ኣለዎም እንብሎም ካልኣት ተዘራሪብና ድኣ ከመይ ጌርና ከም እነፅብዩም ገለ ሓሳባት ክንቀስም ንጽዓት እምበር፡ 'እፈልጥ እየ' ብዚብል ኣተሓሳስባ ተሪርና ንኣእምሮና እይንዕጽ። እቲ 'እፈልጥ እየ' ዚብል ሰብ፡ ንኺፈልጥ ኢሉ ኪስምዕ፡ ኪምሃር፡ ክንብብ፡ ኪሓትት ወዘተ ስለ ዘየንቅድ፡ ኣይፈልጥን እዩ፡ ኪፈልጥ ኣይክእልን እዩ።⁵⁹

ገና ኣብ ምጥጣዕ ዘላ ኣም ርኢኻ ክንዲ ምንታይ ከም እትፈሪ፡ እቲ ፍሪኦ ሽኦ ከመይ ከም ዚምቅር ክትፈልጥ ኣይክኣልን እዩ። ፍሪ ጸማ ወላዲ ሽኦ ከምኡ፡ ጸኒሖ ድኣምበር ብኡብኡ ዚርእ ኣይኩነን። ዘሎካ ሽሉ ሰዊእካ፡ ኣብ ዚብጻሕ ኪበጽሖ ኩስኩሰካ ናቢኻን ኣዕቢኻን፡ ብውላድካ ባህ ክትብል እምበር ግደ ጓሂ ካብ ምዃን ዚሸፍእ የልቦን። ስለዚ፡ እቲ ክንገብሮ ዚግብኣና ዘበለ ዙሉ ክንገብር ኣሎና። ሓድሓደ ካብቲ ከም ወለዲ መጠን ክንገብሮ ዘሎና ኣሰዲብና ንመልክት።

4.1. ስለ ደቅና ንጸሊ

እግዚአብሔር፡ ንነፍሲ ወከፍ ውሉድና ዚኸውን ቅድን መገድን ኣለዎ። ንሕና ድማ ነታ ናቱ መገዲ ንኺንፈልጥ ዘወትር ብጸሎት ኣብኡ ክንቀርብ፡ ድምጽ ድማ ክንሰምዕ ኣሎና። ጸሎት ከመይ ከም ዚሰልጥ፡ ሓይሉን ጥቕሙን እናፈለጥና እኳ፡ ጊዜ ወሲድና፡ ብፍላይ ስለ ደቅና እንጽልሰ ክንደይ ኩን ንኺውን፤

⁵⁹ Do not confine your children to your own learning, for they were born in another time. Chinese Proverbs.

ግና ስለ ደቅና ምጽላይ፡ ብዙ ያቀራጽ ኪትግበር ዘለዎ ናይ ወትሩ ሓላፍነት እዩ።⁶⁰

እቲ ቅነዕ አገባብ አተዓባብያ ቅድሚኡ ንደቅና አብ ኢድ አግዚአብሄር ብምርካብ፡ ነቲ ዚፈጠሮም አምላኽ ከመይ ብዚበለጸ ንኺፈልጥዎ ንምሕጋዝ ምጽዓት እዩ። ደቅና፡ አግዚአብሄር ሕድሪ ዚሃበና መክሊት ብምጃናም፡ ዘሎናዮ አዋናት፡ ቁልዓ ምዕባይ ብዚምልከት አብ ግምት አሉቲኹ፡ ህይወቶም ኩሉ ንዕኡ ከነረከቦ አሎና። ካብዚ ጊዜ አምጽኦ ዕያጋት ኪሕልዎም ዚኸኣል ጸጋ አምላኽ ጥራይ ስለ ዝኹን አብ ሕቕፊ ሓለውኡ ነኢትዎም።

መጽሓፍ ቅዱስ፡ እዮብ ንደቁ ከመይ ይቐድሶም፡ አንጊሁ እናተንስኦ ድማ፡ አብ ክንዲ ነፍሲ ወከፎም፡ መስዋኦቲ ብምዕራግ ንእግዚአብሄር ይልምን፤ ስለ ሓጢአቶም ከኣ የማልድ ከም ዚነበረ አብ መጽሓፍ እዮብ አብ 1:5 ተጻሒፉ ንረኽቡ። ንሕና ኸኣ፡ ብዛዕባ ደቅናን፡ ካብኦም ሓሊፍና ድማ ብዛዕባ ደቂ ደቅናን ደቂ ደቆም እውን ከይተረፈ፡ ብዛዕባ እቲ ዚመጽእ ዘርእና እናሓሰብና ክንጽሊ ይግብእና። ግና፡ መብዛሕትና፡ ኩኖ እቲ ሕጂ ዘሎ ሓሊፍና ስለ ዘይንርኢ ይትረፍዶ ክንጽልየሎም ክንሓስቦ እውን የጸግመና እዩ።

ሓንቲ ዛንታ ኸካፍለኩምሲ፡ አብ ሓንቲ ቁሽት ዚነበሩ ክልተ አዕሩኽ፡ ሓደ ጊዜ ኪዛወሩ ንኸተማ ወጹ። አብቲ ዙረቶም ከኣ ብዙሕ ዘገርሞም ነገራት ረኽቡ፤ ዝያዳ ኩሉ ግና ነቲ ዓበይቲ ህንጻታት ርእዮም ተደነቑ። ምግራሞም ዚተዓዘበ ሓደ ሰብኣይ፡ “እነ አብዚ እየ ዝቐመጥ፡ እንተ ደሊኹም ንላዕሊ ኸደይበኩም” በሎም። እቲ ሓደ ፈሪሁ አበየ፡ እቲ ኻልኣዩ ግና “ሕራይ” ኢሉ ምስቲ ሰብኣይ ንላዕሊ ደየበ። አብ ላዕሊ ከይነገሩ ኸኣ ነቲ አብ ታሕቲ ደው ኢሉ ዚነበረ ዓርኩ ረኣዮ አሞ፡ “ያ ዓሊ፡ ትዓል፡ አጥላዕ ሁና (ንዓ ናብዚ ደይብ)”፤ እናበለ ዓው ኢሉ፡ ኪጽውዖ ጀመረ። ነዚ ርእዩ ኸኣ እቲ ሰብኣይ፡ ንርሑቕ ዘሎ አቐረቡ ዘርኢ መንጸር ሃቦ። ሽዑ፡ ልክዕ ከምዛ አብ ቅድሚኡ ደው ኢሉ ዘሎ ኹይት ስለ አተራኣዮ፡ ድምጹ አትሕት ኣቢሉ “ያ ዓሊ አጥላዕ ሁና” በሎ።

⁶⁰ “I remember my mother's prayers and they have always followed me. They have clung to me all my life.” Abraham Lincoln.

ካብዚ እንቐሰሞ ሓሳብ እንተ ድኣ አልዩ፡ “እምነት” ልክዕ ከምቲ እቕሪቡ ዘርኢ መንጻር፡ ነቲ ርሑቕ ዘሎ ቀሪቡ ንኪረእየና ዚገብር እዩ። መጽሓፍ ቅዱስ እብ ወንጌል ማቴዎስ፡ “እቦኹም ኣብርሃም መዓልተይ ኪርኢ ተሓጐስ፡ ረኣያ እሞ ባህ በሎ” (ዮሃ 8፡56) ከም ዚብል፡ ኣብርሃም ናይ ኣሸሓት ዓመታት ዚኸውን፡ ክሳብ ናይ ጐይታ የሱስ ክርስቶስ መዓልተታት፡ ኣማዕድዩ ኪርኢ ኸኣለ። ንሕና ድማ፡ ናይ ሒደት ዓመታት ጥራይ ዘይኩነስ ነቲ ናይ ዚመጽእ ዘርእና ኣማዕዲና ምርኣይን ምሕሳብን ክንክእል፡ ርኢና ድማ ወትሩ ክንጽሊ የድልየና።

4.2. ንደቅና ንባርኮምን ንመርቕምን

መጽሓፍ ቅዱስ፡ “ዳዊት ድማ ንቤቱ ኪባርኽ ተመልስ” (2^ይ ሳሙ 6፡20) ከም ዚብል፡ ንሕና ድማ ኩሉ እዋን ንደቅና ክንባርኽሎም ይግብእና። ምርቕ ድኣ ኣብ ሓድሽ ኪጻንክ ይስርሕ፡ እዩ፤ ኢሉ ንዚሓትት፡ እቲ ምላሽ፡ ብርግጽ እምበር! ምኽንያቱ፡ ጐይታና የሱስ ክርስቶስ ባዕሉ፡ “ነቶም ዚረግሙኹም መርቕ” (ማቴ 5፡44) ኢሉ ክንምርቕ፡ ከም ዘሎና ይነግረና። ክንምርቕ ከሎና ግና ምስ እግዚአብሄር ተስማሚዕና ካብ ውሽጢ ልብና፡ ማለትና ኩይት፡ ብምስትውዓል ኪኸውን ኣለዎ።

ያእቆብ፡ ምርቕ ኣቦኡ ደልዩ ንኤሳው ሓዉ ኺመስል ኩዩ፡ ለዊጡ ብምትሓል ኣብ ቅድሚ ኣቦኡ ምስ ቀረበ ይስሃቅ ከም ዚመረቕ ኣብ መጽሓፍ ቅዱስ ነንብብ። ሽቡ ኤሳው ከእ መጺኡ ነቦኡ “ንኣይ ድማ መርቕኒ” በሎ። ይስሃቕ ግና ንያእቆብ ካብ ልቡ ሰለ ዚመረቕ ንኤሳው ኪምርቕ ኣይፈተወን፡ “ንምርቕኻስ ሓውካ ብተንኩል መጺኡ ወሲድዎ” ኢሉ መለሰሉ። ኤሳው ድማ፡ “እባዩ ሓንቲ ምርቕ ጥራይ፡ ኹይና ዘላትካ፡ ኣባዩ፡ ንኣይ ድማ መርቕኒ ድኣ በሎ” (ዘፍ 27፡ 27-38)።

እብዚ ክንዕዘቦ ዘሎና፡ ይስሃቅ ከየስተውዓለ ካብ ኣፉ ዘውጽኦ ዘረባ ነይሩ እንተ ዚኸውን ሕጂውን ንኤሳው ምምራቕ ኣይምጸገሞን። ግና እቲ ዚነበር ምርቕ ኩሉ ብምስትውዓል እዩ ንያእቆብ ሂብዎ። ንሕና ኸኣ፡ ነቲ ናይ ሒደት ዓመታት ጥራይ ዘይኩነስ፡ ብዛዕባ ናይ መጽኢ ዘርእናውን እንተ ኹን፡ እብ ግምት እናእቶና፡ ንደቅና ክንባርኽምን ክንመርቕምን ከሎና ብምስትውዓል፡ ካብ ውሽጢ ልብና ይኹን።

4.3. ንደቅና ፍቕሪ ነጽግቦም

በዚ ዘበን እዚ፡ ብሕልፊ ኸኣ ኣብ ምዕራብ ሃገራት፡ ወለዲ ንደቆም ብብዓይነቱ ጽቡቕ ክዳውንትን ዚተፈላለዩ ዓይነት መጻወትን መዘናግዕን

ከሀብዎም ይረዳዩ። እዚ መጠኑ ዚሓለወ ኩይኑ፡ ኣብ ልዕሊ እቲ ዘርእይዎም ግቡእ ፍቕሪ እንተ ድኣ ኹይኑ ጽቡቕ። ግና ከምቲ ኣብ ገሊኡ ዚርኣ፡ ንመተካእታ ወይ ንመሻየጢ ፍቕሪ ኢልካ ዚግበር እንተ ድኣ ኹይኑ ጽቡቕ ኣይከውንን። ምክንያቱ፡ ፍቕሪ ብኸምዚ ዓይነት ዚዕደግ ወይ ዚግለጽ ስለ ዘይከውን፡ እቲ ህያባት ጊዜያዊ መጠበርን ፍረ ኣልቦን ኩይኑ እዩ ዚተርፍ። ነስተውዕል! 'ንደቅና ፍቕሪ ነጽግበም' ኪብሃል ከሎ፡ ዚደለይዎን ዚሓተትዎን ዘበለ መጸወትን ኣቐራሕትን ንግዝኣሎም ማለት ኣይከውንን። መዓሰ እንታይ ከም ኣንገዝኣሎም ክንፈልጥን ክንውሰንን ሓላፍነትና እዩ።⁶¹

ኣብ መንጎ እቲ ኣብ ቤቱ ብዙሕ ፍቕሪ ረኺቡ ዚዓበዩን ፍቕሪ ተነፈግዎ ዚዓበዩን ቂልዓ ኣብ ዘሉ መዳያት ህይወቶም ዓቢ ፍልልይ ኣሎ። እቲ ኣብ ቤቱ ግቡእ ፍቕሪ ዘይረኸበ፡ ወለዱን ቤተ-ሰቡን ከም ዜፍቅርዎ ኸእ ኸይተረድኦ ዚዓበዩ፡ ድሓር ነቲ ብንኣሸትኦ ኸሎ ዘይረኸበ ፍቕሪ ካብ ካልእት ንኪረኽቡ ሃለው ይብል። ሰባት ኪፈትውዎ፡ ተቐባልነት ንኺረኽቡ ድማ፡ ምስ ዘይመጽናብርቱ ኪጽምበር፡ ኣብ ዘይመውደቺኡ ኪወድቑ፡ ኺገብሮ ዘይብሉ ነገራት ኣብ ምግባር ኸኣቱ ይኸእል። መወዳእትኡ፡ ንእኡ ጉድኣት፡ ንሓለይቱ ድማ ንሂ ይኸውን። ብኣንጽፋ፡ እቲ ግቡእ ፍቕሪ ወለዱ ጸጊቡ ዚዓበዩ ቂልዓ፡ በታ ዚረኣያ ፍቕሪ ይነብር፤ ንህይወቱ ኸእ ብግቡእ ኪመርሖ ይኸእል። ኣብ ርእሲ እዚ፡ መኻይዱ ኸለለ፡ መጽናብርቱ ኸፈልጥ ይኸእል፤ ንኻልእት ፈቃር፡ ዚድግፍ ዓይነት ለብ ድማ ይኸውን።

ንደቅና ከንዲ ምንታይ ኢና ኣነፍቅርዎ፤ እንተ ዚሓተቱኹ፡ እው ወለደይ ኣዝዮም የፍቅሩኒ እዮም'ዶ ምበሉ፤ እቲ ዚፈልጡና፡ ምስ ዓበዩ ድማ ዚዝከርዎኹ እቲ ኣነርእዮም ዝነበርና ግቡእ ፍቕሪ'ዶ፡ ወይስ ፍርሂ ከላዕ ዜሕድሩ ኣንቐጽዎም ዚነበርና ይኸውን፤ ንደቅና ፍቕሪ ምርኣይ ብዚምልከት ግደ ዘለወን ኣብ ዚሰዕባ ነጥብታት ነስተብህል።

4.3.1. ነጻውቶም

ደቅና ከምቲ ዕድሚኦምን ጠባዮምን እቲ ዚደልይዎ ጸወታን ዕላልን ከኣ ይፈላለ እዩ። ስለዚ እቲ ኣገባብን መገድታትን መግለጺ ፍቕርና ንኣኦም ከኣ በበይኑ ኪኸውን የድልዮ። ከምቲ ኣቐዲሙ ዚተባህሉ፡ መምዘኒ ፍቕሪ ከንዲ ምንታይ ጊዜን፡ ጉልበትን ከም እንውፍየሉ እዩ'ሞ፡

⁶¹ Children will not remember you for the material things you provided but for the feeling that you cherished them." Richard L. Evans.

ቆልዑ ሽለዉ ምስኦም እንገብሩ፡ እንጻውተሉ ጊዜ ከም ዚህልወና ንግበር። እናዓቦዩ ኪሽዱ ሽለዉ ሽእ ንቕረቦም፡ ነዕልሎም፡ ምስኦም ንስሓቕ።

4.3.2. ነፍሲ ወከሮም ብሓደ ዓይኒ ንርአዮም

ደቅና፡ ነፍስ ወከሮም፡ ብባህርያቶም፡ ብተግባራቶም፡ ብአካያይድእም ዚተፈላለዩ እዮም፤ ግና፡ ንነፍሲ ወከሮም፡ ብሓደ ዓይኒ ክንርእዮም፡ እቲ ኣብ ልዕሊእም ዘሎና እረኣእያ ሽእ ማዕረ ኪሽውን ኣለዎ። እቲ ሓደ ካብቲ ሓደ ንታሕቲ ዚፍቶ መሲሉ ዚስምዖ እንተ ድኣ ሹይኑ ካብ ልቡ ዘይወጽእ ምረት ሒዙ ሺዓቢ እዩ። ኣብ ቤት ኑቲ ሓደ ካብቲ ሓደ እብሊጽካ ምፍታው፡ ባእስን ምፍልላይን ዚፈጥር ሰራም ነገር እዩ።

ኣብ መጽሓፍ ቅዱስ ከም ኣብነት ክንጠቐስ እንኸእል ቤት ይስሃቕ ኣሎ። “ኤሳው ሃድን ዚፈልጥ ሰብኣይ መርር ኩነ። ያእቆብ ከእ ኣብ ድንኳን ዚነበር ህዱእ ሰብኣይ ኩነ። ይስሃቕ፡ ስጋ ሃድን መቂርዎ ነበረ ኣሞ፡ ንኤሳው ይፈቱ ነበረ። ርብቃ ግና ንያእቆብ ትፈቱ ነበረት” (ዘፍ 25፡27-28)። ይስሃቕ ንኤሳው ዚፈተዎ፡ ካብቲ ሃዲኑ ዜምጽኦ ዚነበረ ስጋ ስለ ዚበልዕ፡ ምእንቲ ሽብዱ ምኃኑ ይነግረና። ምናልባሽ ርብቃ ድማ፡ ያእቆብ እብ ቤት ስለ ዚሕግዛ ወይ ‘ይስሃቕ ንያእቆብ ማዕረ ኤሳው ኣይፈትዎን እዩ’ ብምባል ትሽውን ንያእቆብ ዝያዳ ትፈትዎ ዚነበረት። ኣቦን ኣደን፡ ነዞም ክልተ ደቆም ብሓደ ዓይኒ ስለ ዘይርኣይዎም፡ ኣብ ቤቶም፡ ኣብ መንጉ እቶም ክልተ ኣሕዋት ክሳብ ናብ ምቕትታል ዜበጽሑ ጽልኢ ተተሽለ። እምበኣር፡ እዚ ይኹን እቲ፡ ብዚሹነ ይኹን ምኽንያት፡ ንደቅና ማዕረ ምስ ዘይነፍቅሮም ውጽኢቱ ሕማቕ ይሽውን።

ብዛዕባ ባህርያት ደቅና ሓፈሽኡ ክንዛረብ እንተ ድኣ ሿንና፡ በኹረ ገዛ ሕያዋይ፡ ለጋሱ፡ ሓላፍነት ዚስምዖን ጸዋርን ኪሽውን ከሎ ምስኡ ሽእ እዛዝን ስምዑኒ በሃልን እዩ። እቲ ኻልኣይ ድማ፡ ምስቲ ቀዳማይ ዚወዳደር፡ ጎራሕ፡ ካብቲ ቐዳማይ ስለ ዚምሃር ከእ ንዚሹነ ይኹን ቅልጡፍ ይሽውን። እቲ ሕሳስ ልደ ሽእ ወስዱ ዝያዳ ዘሓንቅቕዎ፡ ድላዩ ዚዛረብን ዚገብርን፡ ደፋር፡ ተዳፋኢ፡ ብሓይሉ ሽነብር ዚደሊ ዓይነትን ይሽውን። ስለዚ፡ ገሊእም ዝያዳ ቅርብ ዚብሉና፡ ዘሓጉሱ ነገር ዚገብሩ፡ ገሊእም በይኖም ዚጸወቱ፡ ገሊእም ዘይምእዙዛት፡ ገሊእም ጠበርቲ፡ ገሊእም ከእ ዘጉህዩና ኪሹኑ ይኸእሉ። ግና ነቶም ዘይምእዙዛት እንብሎም እውን እንተ ሹኑ ክንርድእምን ብፍቕርና ድማ ክንማርኹምን እምበር፡ ከምዚ ዓይነት ስብ እዩ ወይ እያ’ ብምባል ‘ወይ ከእ ከምዚ ዚገብር እዩ’ እናበልና ዕሸሽ ክንብሎም ብፍጹም የብልናን። ካብቲ ግጉይ መገዶም ተመሊሶም ብቕኑዕ መገዲ ኪሽዱ ዚኸእሉ ከም እነፍቅሮም እርጊጾም ምስ ዚፈልጡ

ጥራይ እዩ። ምእንትከ ደጊምና ደጋጊምና ኸከከሮም፡ ብአፍ ጥራይ ዘይኩነሰ ብተግባር እናርአና፡ ደፋኣ ኢልና ኸንቀርቦም፡ ምስኦም ከኣ ጊዜ ኸነጥፍእ ኣሎና።

ደቅና፡ ኣቲ ኣዘዮም ንኣሸቱ ኸለዉ ከነፍቅሮም ከበድ ኣይኩነን። ኣናዓበዩ ኪኸዱ ኸለዉ፡ ናይ ገዛእ ርእሶም ኣተሓሳስባ ኪህልዎም ምስ ጀመረ፡ ንዚበልናዮም ምቕባል፡ ንዚኣዘዝናዮም ኣይፋል ኪብሉ፡ ብሕልፊ ኸኣ ዘይንቕበሎ ነገራት ኺገብሩ ምስ ዚጅምሩ ግና፡ ኣቲ ፍቕርና ኣናዛሕተለ ኪኸይድ ይኸእል እዩ። ምናዓ ኣብቲ ምጉባዝ ዚጅምሩሉ ዕድመ፡ ናይ ገዛእ ርእሶም ሓሳባትን ፍቓድን ኣፍልጦን ይህልዎም። ካብ ከባቢኦም፡ ማለት ብኣዕሩኹቶምን መዛኑኦምን ዚገጥሞም ጽልዋታትን ከኣ ጸቕጢ ኺፈጥረሎም ስለ ዚኸእል፡ ካብቲ ዘርእናዮም መገዲ ኼግልሱ ዚክኣል እዩ። ኣንተ ኸኡ ግና፡ ኣቲ ብዘደዓ ወላዲ ዘድልዮም ኣዋን ሽዑ ምኃኑ ከነስተውዕል ኣሎና። ንዚ ተገንዚብና ኸኣ ከነፍቅሮም፡ ከምቲ ናይ ቅድም ድማ ፍቕርና ክንገልጸሎም፡ ብጸጋን ፍቕርን፡ ብህድኣትን፡ ኣብቲ ቅኑዕ መገዲ ንምምላሶም ክንጽዕት ኣሎና።⁶²

መብዛሕትና ወለዲ፡ ነቶም ኬመሓይሹ ወይ ኺእረሙ እንደልዮም ደቅና ምስ ካልእ ሓዎም፡ ሓብቶም፡ መሓዝኦም፡ ዘመዶም፡ ወይ ነቲ ዘለዉዎ ምስቲ ንሕና ዝዓበናዮ ናብራን ኩነታትን ብምውድዳር ከነረድኦም ንፍትን። ኣዚ ግና ዝያዓ ንኸይስምዑ፡ ብልቦም ድማ፡ 'ኣነ ኣኳ፡ ኣነ ኣምበር ኣክለ ኣይኩንኩን' ዚብል ኣተሓሳስባ ኺሕድሩ፡ ከምኡ ድማ፡ "ኣዚ ዘበንዚ ከምቲ ናትኩም ዘበን ኣይኩነን፤ ሽዑ፡ ሽዑዬ ሕጂ ኸኣ ሕጂዬ" ብምባል መሊሶም ልቦም ኺትርሩ እዩ ዚገብሮም።

ብተወሳኺ፡ 'ወለደይ ንሓወይ ወይ ንሓብተይ ኣምበር ንዓይ ኣይፈትወንን፤ ከምቲ ዘለኸዎ ድማ ኣይቅበሉንን እዮም' ዚብል ስምዒት ነሕድረሎም። ኣዚ ከም ንጽጋት ኩይኑ ኺለምዎም ስለ ዚገብሮም፡ ከምቲ ኣብ ላዕሊ ተጠቂሉ ዘሎ፡ ዚቕበሎም ዜፍቅሮም ሃለው ኪብሉ ኣብ ዘይመውደቂኦም ምስ ዘይመጸናብርቶም፡ ኣብ ሕማቕ ነገራት ንኺውድቁ ኺገብሮም ይኸእል እዩ። ስለዚ፡ ብሓደ ዓይኒ ንርእዮም፤ ከም እንርእዮም ንኺፈልጡ ኸኣ ብተግባር ነርእዮም።

ዚኸኡ ኣካላዊ ይኹን ኣእምሮኣዊ ወይ ካልእ ምሉእ ጥዕና ዘይብሉ ቆልዓ ስለ ዚተዋህቦም ዚማረሩን፡ ኣሕፈርዎም ከኣ ካብ ሰብ ምሕብሉ ዚፍትኑ ወለዲ ኣለዉ። መብዛሕትኦም ግና፡ ነቲ ዚግብኦ ፍሉይ ክንክን

⁶² "Children need love, especially when they do not deserve it." Harold Hulbert

እናሃቡ፡ ናብ'ቲ ኪበጽሖ ዚኸእል ደረጃ ንኹብጽሕዎ ብብሉጽ ፍቕርን ሓልዮትን ዚኸእልዎ ዘበለ ነሉ ዚጉብሩ ድማ አሰዉ። ሓላፍነት ናይ ፍሉይ ክንክንን ዘድልዮ ውሉድ፡ ንኸትሓሰቡ እኳ ዘጨንቑ፡ ብሓቂ እዝዩ ከቢድ እዩ። “እግዚአብሄር ጸድፊ ይፈጥር እሞ መደያይቦ ኸእ ይፈጥር” ከም ዚብሃል፡ ነቲ ፍሉይ ክንክንን ፍሉይ ፍቕርን ሓልዮትን ዘድልዩ ክቡር ፍጥረቱ እሚኑ ካብ ሃብና፡ ምስ'ቲ ኸቢድ ሓላፍነት፡ እቲ ዘድሊ ጸጋን በረኽትን እኽእሎን ጥበብን ንኹብዝሓልና እሙን እዩ። ግና፡ ነቲ ፍሉይ ክንክንን ዘድልዮ ውሉድና ዝያዳ ክንሓሊ፡ ነቶም ካልኣት ደቅና ከይንርስዎምሲ፡ ከም እነፍቅሮም፡ ብሓደ ዓይኒ ከም እንርእዮም ንኺፈልጡ ተወሳኺ ሓላፍነት ከም ዘሎና ንዘክር።

4.4. ንምሃሮም - ነላምዶም

መጽሓፍ ቅዱሱ ኣብ ምዕሌ 22፡6 “ንቈልዓ እታ ኪኸደላ ዚግብኣ መገዲ ኣላምዶ እሞ ምስ ኣረገ ካብኣ ኣይኬልግሰን እዩ” ይብል። ሊቃውንቲ፡ ቆልዑ፡ ሰብዓ ካብ ሚእቲ ናይ'ቲ ጠባያቶም ኣብ'ተን ናይ መጀመርታ ሾብዓተ ዓመታት ናይ ህይወቶም ከም ዚቕረጽ ይነግሩ። ኣብ ባህልና'ውን፡ “ቆልዓ ብንኡሱ፡ ቈርበት ብርሑሱ” ከም ዚብሃል፡ ገና ህጻናት ከለዉ ጀሚርና፡ ከከም ዕድሚኦም፡ ዜድሊ ነሉ ክንምህርምን ከነላምዶምን እቲ ሓላፍነት ናትና እዩ።⁶³

ቈልዑ፡ ኣብ'ቲ ዘይርድእም ኹይኑ ዚመስለና እዋናት እኳ ኸይተረፈ ዚቕስሙዎ ብዘሕ ከም ዘሎ ንገንዘብ። ሰለ'ዚ ዕድሚኦም ኣብ ግምት ብምእታው፡ ጊዜ ወሲድና፡ ሓደ ብሓደ፡ ብጥበብ እንተ ዘይምሂርናዮም፡ መሳቱ ኣዕሩኽቶም፡ ተለቭኻን፡ ኮምፕዩተር ዘድልን ዘድልን ሕማቕ ትምህርቲ ኺምሃሩ ከም ዚጉብሩዎም እይንጠራጠር፤ እቲ ዚኸፍእ ኸእ ንሉ እዩ።

እቲ ቅድም ጽዮፍ ዚብሃል፡ ክሳብ ዚሓለፈ ሓደት ዓመታት ከእ ካብ ቤትና ወጸኢ ርሑቕ ሰፊሩ ዚነበረ ሎሚ ብኹሉ መዳያት፡ ብምኽንያት ተክኖሎጂ፡ ኣብ ምድሪ ቤትና ኣትዩ ይርከብ እሎ። ደቅና፡ ኮምፕዩተር ንትምህርቶም፡ ተለቭኻን ከእ ንመዘናግዲ ኺጥቀሙሉ ንደሊ። ይኹን እምበር፡ እዚ ኪብሃል ዘይከእል ግዕዘይ ከም ዘለዎ እናፈልጥና፡ 'ንደቀይ እእምኖም እዩ'፡ ብምባል ብዘይ ገለ ምቅጽጽር፡ ኮምፕዩተር ይኹን

⁶³ “Give me a child for the first seven years, and you may do what you like with him afterwards.” Source Unknown

ተለብኸኝን ኪጥቀሙ እንገድፍ ወለዲ ሐደት አይኩንናን። ግና፡ አሽንኳይ'ዶ መሪሕነት ንዘድልዮም ንኣሸቱ፡ እእምሮ ዓበይቲ ሰባት እኳ ዚምርዝ ዘሎ ሰለ ዚኹኑ፡ ኣጠቓቕማ ኮምፒዩተር ይኹን ተለብኸኝን፡ ኣብ ቤትና፡ ብቐረባ ኪሕሉ ዘለዎ እዩ። እንተ ዘይኩነስ፡ ድሓር ዘይወጽእ ጣዕሳ ኹእትወና ዚኸእል እዩ።

እቲ ዚበለጸ፡ ተለብኸኝን ኩነ ኮምፕዩተር ኩሉ ሰብ ኸርእዮ ኣብ ዚኸእል፡ ኣብ ቅሉዕ ቦታ ኪቐመጥ፡ ካብ መጀመርታ ጀሚርና ድማ ደቅና ከም እንቁጻጸርም ብግልጺ ኸፈልጡ ምግባር እዩ። ንወለዶም ጎዚ ናተይ እዩ ኣይትርእዮለይ' ዚብልዎ ወይ ዚሓበእዎ ነገር ኪፍቀደሎም የብሉን። ከመይ'ሲ፡ እቲ ንኸይርእ ኸሓበእዎ ዚገበርም ምኽንያት ጽቡቕ ኪኸውን ኣይከእልን እዩ። ቅድሚ ኹሉ ግና፡ እቶም ወለዲ ንግዝእ ርእሰና፡ ከምቲ ኹሉ ኻልእ ነዚ ብዚምልከት እርኣዖ ክንኩኖም ኣሎና።

ከምቲ ኣብ ምዕራፍ ከልተ፡ ብዛዕባ ኣብ ህይወትና እቲ ቐዳማይን ዳሕራይን ከከም ደረጃኡ ኸሰራዕ ዘለዎ ጉዳያት ከመይ ክንፈል ዘም ዘሎና ተዘትዩ ዘሎ፡ እቲ ደቅና ኪኹንዎ ወይ ኪበጽሕዎ እንደሊ ኩሉ ኸእ ከምኡ በብደረጃኡ፡ ብቅደም-ተኸተል ከነሰፍሮ የድሊ። እዚ፡ ቅድም መንፈሳዊ ህይወቶም፡ ቀጺሉ ጠባዮም፡ ድሕሪኡ ኸእ ናይ ቀለም ትምህርቶም፡ ኣብ መጨረሻ ኸእ መዘናግዒ ነገራት ጌርና ክንሰርዖ ንኸእል። ከምኡ ድሕሪ ምግባርና ኸእ ኸመይ ገይረ እዩ፡ ከከምቲ ዝሰራዕከዎ ቅደም-ተኸተል መሰረት፡ ኣብቲ ኸበጽሕዎ ዚግባእ ኸብጽሖም ዝኸእል' ብምባል ንሕሰብ። ካብእ ተበጊስና ድማ ነቲ ኣዝዩ ኣድላዩ እዩ ዝበልናዮ ካብቲ ካልእ፡ ዝያዳ ጊዜን ጉልበትን ንውፍየሉ።

ደቅና፡ ንሕና ዘይኩንናዮ ንኪኹኑ፡ ዘይገበርናዮ ንኺገብሩ ምስ እንሓቶም፡ ሕቶ ድኣ የሕድረሎም እምበር ኣይኪገብርዎን እዮም። ነቲ ኪኹንዎ እንደልዮ ባዕልና ከንኩኖ ኸርእዩና ኸለዉን ክንብሎም ከሎናን ብዙሕ ፍልልይ ኣለዎ። ንኣብነት፡ እቲ ኣብ ቤትና ኹኑ፡ ኣብ ምእታውናን ምውጻእናን ምስ ብዓልቲ ቤትና ወይ ምስ ካልኣት፡ ኣዘራርባና፡ ተግባራትና፡ ፍቕርና፡ ሓልዮትና፡ ከመይ ምጂኑ ካብ ህጻንነቶም ጀሚሮም ሰለ ዜስተብህሉ፡ ዚኹን ይኹን እንብሎን እንገብርን፡ ጽልዋ ኪሕድረሎም ይኸእል እዩ። ንኣብነት፡

- * ንገለ ዓሌታት ከም ጥዑማትን ጽቡቓትን ንኻልኣት ግና ከነናእስ፡
- * ተሌፎን ኪድወል ከሎ ኣብ ቤት እንከሎና፡ የሎናን ከነብል፡

- * ነቲ ዚኣተናዮ ቃል ንኸይንገብር ምኽንያት ክንፈጥር ወይ ክንልውጦ ከሎና፡
- * ብቐሊሉ ክንቀላግዕ፡ ክንጸረፍን ክንቋየቅን ኪርእዩናን ኪሰምዑናን ከለዉ፡ መዳለውቲ፡ ሓሰውቲ፡ ተጸረፍቲ ኪኹኑ ብተግባር ነርእዮምን ነላምዶምን ኣሎና ማለት እዩ። ንሕናስ ነቲ ጸጽቡቕ እንምህርምን እነላምዶምን ድኣ እምበር ገግናዩ እናምሃርና ሕማቕ ኣርኣዩ ኸንኩኖም ኣይግባእን። ኣሰዲብና፡ ኣብ ኪምሃርዎ ካብ ዘለዎም ብሕጽር ዚበለ እገባብ ከነስተብህል።⁶⁴

4.4.1. ፍቕሪ ኣምላኽን ሰብን

ደቅና፡ ቅድሚ ነቲ ፍቕሪ ንእግዚአብሄር፡ ድሓር ንገዛእ ርእሶም፡ ንቤተ-ሰቦም፡ ነዕሩኹቶም፡ ንሕብረተ-ሰቦም፡ ንኹሉ ሰብ ኬኸብሩን ኬፍቅሩን ክንምህርምን ከነርእዮምን ሓላፍነት ኣሎና። ንእግዚአብሄር ፍቕሪ ምስ ዚህልዎም ከኣ፡ ቢታ መገዱ ኪኸዱ ናይ ግድን እዩ። ኣሰዲብና፡ ነታ ገዛእ ርእሶም፡ ከምታ ዚተፈጥርዎ ኪቕበሉዎን ኬኸብርዎን ኬፍቅርዎን ክንምህርዎ ኣሎና። ንገዛእ ርእሱ ፍቕሪ ዘይብሉ ንኻልእ ሰብ ከፍቅር ኣይከእልን እዩ። ቀጺልና፡ ንወለዶም፡ ነሕዋቶም፡ ንቤተ-ሰቦምን ኣዕሩኹቶምን ህዝቦምን፡ ንኹሉ፡ ብዘይ ኣፈላላይ ዓሌት፡ ቋንቋ፡ ኬፍቅሩ ከም ዘለዎም ክንምህርዎ ሓላፍነትና እዩ።

ነቦኻዶ ነዴኻ ትፈቲ፤ ኢሎም ንቈልዑ ዚሓቱ ብዙሓት ኣለዉ። ከምዚ ዓይነት ፍጹም ዘይግብእ ሕቶ፡ ነቲ ቆልዓ ካብ ወለዱ ንሓዲኦም ኣብሊጹ ኬፍቅር ከም ዘለዎ ኹይኑ ንኸብሎም እዩ ዚገብር። ቤተ-ሰብን ኣዕሩኽ ወለድን፡ ብዝያዳ ኽኣ እቶም ወለዲ ባዕሎም እቶም ደቄም ንኸልቲኦም ማዕረ ንኬፍቅርዎም ወትሩ፡ ኸጽዕቱ እዩ ዘለዎም።

ርግጽ እዩ፡ ሰብ ብተፈጥሮኡ ዝያዳ ኻልኣት ኺፍቶ እዩ ዚደሊ። ኣብ ቤት ግና፡ እቲ ኣቦ ካብታ ኣደ ዝያዳ ዚፈትውዎ መሲሉ እንተ ተራእዮ፡ ኹሐጉሶ የብሉን። ነታ ኣዲኦም ከኣ ብዝያዳ ንኪቐርብዎ፡ ኬፍቅርዎ፡ ኬኸብርዎ ኺገብርን ኹተባብዕን ኣለዎ። እታ ኣደ'ውን ከምኡ ካብ ንኣቦኦምሲ ዝያዳ ንዓኣ ዚፈትዉ ኹይኑ እንተ ተራእያ፡ ኣብቲ ቤት ሚዛኑ ዚሓለወ ፍቕሪ ጉዲሉ ኽም ዘሎ ኣስተውዲላ፡ ነቦኦም እውን ኬፍቅርዎ፡ ኪቐርብዎ፡ ኬኸብርዎ ኸትድግፎም ኣለዎ። እምበኣር፡ ወሰዲ፡

⁶⁴ “Children have never been very good at listening to their elders, but they have never failed to imitate them.” James Baldwin.

ኩሉ እዋን እቶም ደቅና ንኸልቴና ማዕረ ከም ዚብጽሑና ኸንዝከርና ብዝያዓ ኸእ ኣብቲ ንሕና እነርእዮም ፍቕሪ ኸነትኩር ይግብእና። እንተ ዘይኩይኑ፡ ከይተረድእና፡ ሰላሕ እናበሉ፡ ኣብቲ ቤት ምፍልላይ ንኺፍጠር ባዕልና ለሬ ኸንከውን ኢና።

4.4.2. ሓቂ ምዝራብ

ሓሶትን ምትላልን ካብ ብቑልዓና እንምሃሮ ሕማቕ ኣመል እዩ። ኣብቲ ዝዓበናሉ ቤት፡ ካብ ወለድና ሓቂ ምዝራብ እንተ ዘይተማሂርና ኸእ እናሳዕረረ ኸይዱ፡ እብ ህይወትና ልማዳዊ ይኸውን። ውሉድና ሓቂ ኺነግሩና ልዕሊ ኸሉ፡ እንጽበዮ ባህርይ ምኅኑ፡ ምስ ዚሕሰዉ ከም ዚቕጽዑ፡ እግዚእብሄር እውን ንሓሶት ፈጸሙ ከም ዚጸልእ ፈሊጦም ኺጎብዩ እለዎም። ምእንቲ ኸይቅጽዑ፡ ወይ ልማድ ከይንዎም ዚሕሰዉ እንተ ድእ ኹይኖም ግና፡ ምትላል ይምሃሩ ስለ ዘለዉ፡ እቲ ዚገደደ ምኅኑ እስተውጊልና፡ ብእዋኑ ንምእላዩ ቅልጡፍ ስጉምቲ ከንወስድ እሎና።

4.4.3. ስነ-ስርዓት

ደቅና፡ ዚተፈላላዩ ስነ-ስርዓት ኺምሃርሉ ዚኸእሉ ኩነታትን ኪፈልጥሉ ዘለዎም ጉዳያትን ባዕልና ኢና እንምህርዎ። ንኣብነት ካብ ህጻንነቶም ጀሚሮም ስነ-ስርዓት እበላልዓን ኣዘራርባን፡ ከምኡ'ውን ኣከዳድና ንኺህልዎም፤ እናዓበዩ ኪኸዱ ከለዉ ድማ እብ ቤት ትምህርቶም ኩነ እብ ካልእ ቦታታት፡ ኣዘራርብኦም ብስነ-ስርዓት፡ እኻይድኦም ትሕትና ዘለዎ መገዲ ዚኸውን ቦቲ እብ ቤቶም ዚርእዮዎን ዚምሃርዎን እዩ። ገለ ጽቡቕ ንዚገበረሎም ዮቕንዩለይ፡ ምስ ዚብድሉ ኸእ 'ኣይትሓዘለይ'፡ ምባል ናይ ዘወትር ልማድ ዚኹኖም፡ ንዓቢ ሰብ ምኽባር ዚፈልጡ፡ ቦቲ ወለዲ ዚምህርዎምን ቦቲ ኣብ ወለዶም ዚርእዮዎን ዚስምዕዎን እዩ።

4.4.4. ናጽነትን ሓላፍነትን

እቐዲሙ ከም ዚተሓበረ፡ ሓላፍነት ወለዲ ንውሉዶም ኣስታት ዕስራ ዓመት ስለ ዝኹን፡ እቲ ድሓር ዚኹንዎ ኩሉ ከንወሰነሎም እይንኸእልን ኢና። ህጻውንቲ ኸለዉ፡ ሓላፍነት ህይወቶም ምሉእ ብምሉእ እባና እዩ። ደጊም፡ ዓብዮም፡ እኺሎም፡ ናብ ኩለጅ ወይ ዩኒቨርሲቲ ኪኸዱ፡ ወይ ሓዳር ኺገብሩ፡ ካብ ቤትና ኪወጹ ኸለዉ ግና፡ ሓላፍነት ህይወቶም ምሉእ ብምሉእ ናቶም እዩ። ስለዚ ገና ምሳና ኸለዉ ምሉእ ሓላፍነት ህይወቶም እብ ዚወስድሉ ደረጃ ንኺበጽሑ፡ ሓላፍነቶምን ናጽነቶምን ኩሉ

ኬስተውዕሉን ኬተግብርዎን፣ ሰጉምቲ ብሰጉምቲ፣ እቲ ዘድልዮም ክንምህሮም ኣሎና።

ሰለዚ ገና ንኣሸቱ ኸለዉ፣ ነቲ ዓቕሞም፣ ክእለቶም፣ ምስተውዓሎም ኣብ ግምት ብምእታው ናይ ገዛእ ርእሶም ውሳኔታት ንኺገብሩ ምጡን ናጽነት ክንህበም ሰናይ እዩ። ግና፣ ከሉ ሳዕ ምስቲ ናጽነት ሓላፍነት ከም ዘሎ፣ ነቲ ሓላፍነቶም ድማ ኣርጊጾም ከም ዚስተውዕልዎ፣ ክንገብር ኣሎና። ህጻናት ከለዉ ምሉእ ሓላፍነት ናባና ስለ ዝኹን ድሌቶም ኺገብሩ ናጽነት ኪውሃቦም ግቡእ ኣይኩነን። እናዓበዩ ኪኸዱ ከለዉ ግና፣ እቲ ነጻነቶም እናወሰኹ፣ እቲ ሓላፍነቶም ድማ ከምኡ እናዓበዩ ዚኸይድ፣ ክሳብ እታ ካብ ቤት ዚወጹላ መዓልቲ ቀጻሊ እዩ።

4.4.5. ምዕያይ

እቲ ካብ ቊልዕነቱ ጀሚሩ ዕዮ ዚለመደ ንፉዕን ትጉህን ይኸውን። ሰለዚ ደቅና ገና ኣብቲ ብጽፈት ምስራሕ ኣብ ዘይክእልሉ ዕድመ ኸለዉ እኳ፣ ከከም ዕድሚኦም ንኺሕግዙ፣ ሓላፍነት ተስሚዖምም ድማ ንኺገብርዎ ሰራሕ ንሃቦም። ንምሳሌ፡

- * ምግባም ባዕሎም ኪበልዑ፣
- * ፋሕ ንዘበልዎ መጻውቲታት፣ መጽሓፍቲ፣ ክዳውንቲ ብግቡእ ጦርኒፎም ኺእርንቡ፣
- * ዓራቶም ከንጽፉ፣ መደቀሲኦም ከለዓዕሉ፣
- * ኣቕሑት ኪሓጽቡ፣ መሳሊ ንምዕያይ ክንምህሮም፣ ክነላምዶም፣ ኣሎና።

ምስናይ እዚ፣ እናዓበዩ ኪኸዱ ኸለዉ ምግባም ኹዳልዉ፣ ዝያዳ ሓላፍነት ኪስከሙ ናይ ግድን ኪኸውን ኣለዎ። ገሌና ወለዲ ንደቅና ኣብ ገዛ ስለ ዚሓገዙ ገንዘብ ንኸፍሎም። መበገሲ ናይቲ ዕላማ እኳ ሰናይ እንተ ኹን፣ እቲ ከምኡ ምግባርና ንዚኹን ይኹን ሰራሕ ምስ ገንዘብ ኹተሓሕዝዎ ኺገብርዎ ይኸእል እዩ። ሰለዚ፣ ከምቲ ንሕና ኣብቲ ቤትና ግቡእና ኹይኑ እንሰርሕ፣ ንሓቶም ድማ ከምኡ ገለ ኣስተዋጽኦ ኺገብሩ ወይ ኺሕግዙ ግቡኦም ስለ ዚኹን ድኣ'ምበር ስለ ዚኸፈሉ ኺዓዩ ምግባርም ፍጹም ግቡእ ኣይኩነን።

ምስራሕ እናኸኣሉ፣ ምስ ምሉእ ጥዕንኦም፣ ኣብ ገዛ ከፍ ኣሎም ብዘይ ሰራሕ ዚውዕሉ በጽሒታት፣ ንቤተ-ሰቦም ተጽዕኖ ዚኹኑ ኣለዉ። ከም'ዚ ዓይነት ሽግር ከእ ዘገም እናበለ ዚዓቢ፣ እናብእሰ ድማ ዚኸይድ እዩ። እቲ ወላዲ፣ ውሉዱ ኪሰርሕ ዘይደሊ ም'ኳን እናፈለጠ፣ ገንዘብ ይኹን

ካልእ ዙሉ ዚህበን ዚገብረሉን እንተ ድኣ ኹይኑ፡ መመሊሉ እዩ ዘበላሽዎ። እቲ ውሉድ፡ ጥዑም-ጥዑም እናጠንሞ ሰለ ዚኸይድ ይሰንፍ፣ ንሽዑ ይኹን ንድሓር ዚገጥሞ ሽግር ንምፍታሕ ከኣ ኢደ-እግሪ ዘይብሉ ይኸውን። ከምቲ ቆልዓ እግሪ ተኸሉ ባዕሉ ታተ ምእንቲ ኺብል እትድግፎ፡ ድሓር ግና ባዕሉ ኪኸይድ እትገድፎ፡ ነቲ በጽሒ ኸኣ ርእሱ ምእንቲ ኪኸእል፡ ካብ ቤት ወጺኡ ርእሱ ንከኸእል ኣግሂድካ ምንጋሩ ኣድላዩ ዚኹነሉ እዋን ኣሎ። እምበኣርሲ፡ ከምቲ ደጋጊሞም ኺፍክርዎ ዚሰምዑ፡ ወለዲ ጭከን ኣቢሎም ኣድላዩ ስጉምቲ ምስ ዚወስዱ፡ እቲ በጽሒ ይሕገዝ፣ ውዲሉ ሓዲሩ ኸኣ የመስገኖም።

ሓደ ጉበዝ ነዲኡ ክንድዚ ገንዘብ “ሃብኒ እንተ ዘይኩይኑ ተሓኒቐ ኸመውት እዩ” እናበለ ይልእኮላ፡ ንሓ ኸኣ፡ ናይ ወላዲት ነገር፡ ተሓኒቐ ከይሞታ፡ ካብ ዘይብላ፡ ጨቕቕ ኢላ፡ በብዚሓተታ፡ ትህቦ ነበረት። ድሓር፡ ንሓ እቲ ገንዘብ እናሓጸራ ንሱ ኸኣ እናመቀሮ ከደ። ኣብ መወዳእትኡ፡ ምኽሪ ስብ ተቐቢላ፡ ጨኪና፡ ከም ኣመሉ ገንዘብ ኪትህቦ ልኢኹ ምስ ሓተታ፡ “ድሓን ምሕናቕሲ ተሓኒቐ፡ ግና አቶም ኣሕዋትካ ምእንቲ ከይሰምብዱስ ርሕቕ ኢልካ ድኣ ግበሮ”፡ በለቶ። ይመስለኩምዶ ዚተሓንቀ፤ እታ ኣደ፡ ካብቲ ደጊማ ደጋጊምና እትህቦ ዚነበረት ገንዘብ ንላዕሊ፡ ከምኡ ብምባላ ዚሓገዝቶ ሓገዝ ይዓቢ። ስለዚ እቲ ከምዚ ኸይኩኑ እናበልና እንፈርህ መብዛሕትኡ እዋን ንወለዲ ንምዝዋርን ምውናንን ዚጥቀሙሉ ስልቲ እዩ። ቅኑዕ ንገብር ከም ዘየሎና እናፈለጥናን እናተረድኣናን፡ ከምዚ ዚዓይነቱ ነገር ብፍርሂ ተዋሒጥና ኣይንግበር!

4.4.6. ጥቕሚ ገንዘብን ኣተሓሓዝኡን

ደቅና፡ ኣጠቓቕማ ገንዘብ ገና ብንኣሸትኦም ከለዉ እንተ ዘይተማሂሮም፡ ድሓር ገንዘብ ኪሕዙ ምስ ጀመሩ ኼጸግሞም እዩ። ከምኡ ኸኣ፡ ንዚተጸገሙ ብምሕጋዝን ንቤት ኣምላኽ ብምሃብን፡ ዚርከብ በረኽትን ሓጉስን፡ ተማሂሮምን ለሚዶምን ኣንተ ዘይጸኒሖም፡ ምስ ዓበዩ ምልማዱ ኼሸግሮም ዚኸእል እዩ። ኣብ ልዕሊዚ፡ ድሓር ርእሶም ምስ ከኣሉ ሓላፍነት ዘይርድኦም ኩይኖም ኣብ ህይወቶም ዓቢ ጸገም ምእንቲ ኸይኩኖም፡ ምሳና ኸለዉ፡ እቲ እንገብረሎም ዙሉ ነዚ ኣብ ግምት እናእቶና ይኹን።

ከም ቆልዑ መጠን ብዙሕ ነገር ክንገዝኣሎምን ከንህቦምን ኪሓቱና እዮም። ግና ንዚሓተቱና ዘበለ ዙሉ ከንህቦምን ከንገብረሎምን ኣሎና ማለት ኣይኩነን፤ ኣይግቡእን ከኣ እዩ። ምኽንያቱ፡ ንሓቶም ዚጠቐሞምን ዘይጠቐሞምን ተረዲእም ብሉል ውሳኔ ኺገብሩን ከመዛዘኑን ሰለ

ዘይክእሉ ናይ ምውሳን ሓላፍነት ናትና ግደ ምዃኑ ንረዳእ። ገና ደቂ ዓመት ከይኩኑ ጀሚሮም፡ ነቲ ዘድልዮም ዘበለ ከም ዘይንገዝአሎምን ከም ዘይንህበምን ኪምሃሩ ኣለዎም።

ንወዲ ሰብ ካብ ዘጋግዩ ዘበሉ እቲ ቐዳማይን ዚዓበዩን፡ ሓደ፡ ገንዘብ እዩ። ለለ'ዚ እናዓበዩ ኪኸዱ ኸለዉ፡ እኺሉ ዚተርፍ ገንዘብ እኳ እንተ ኣሎና፡ እቲ እንህበም ገንዘብ፡ ኣብ ዘድልዮምን ዘይግብእምን ንኺላግሱ ካብ ትምህርቶም ኪሰናኸሉ ኸኣ ለሪ ከይከውን፡ ንምንታይን ኣበይን ከም ዜውዕልዎ፡ ከመይ ኺጥቀሙሉ ከም ዘለዎም ሓሲብናን እፍሊጥናን ክንህበም ኣሎና። ምእንት'ዚ፡ ብዛዕባ ገንዘብን ኣጠቓቕታምኡን ከምጽኦ ዚኸእል ጉድኣትን እኹል ኣፍልጦ ዘለዎም ኩይናም ከም ዚዓበዩ ክንገብር ኣሎና።

4.4.7. ምዕዋትን ዘይምዕዋትን

ደቅና፡ ዳሕራይ፡ ኪኢላታት ወይ ዘይክኢላታት ኩይኑ ንኺሰምዖም ወለዲ እንገብር ብዙሕ እሎ። ንምሳሌ፡ ገና ብህጻውንቶም ከለዉ፡ ገለ ምስ ዚገብሩ ነጣቕዓሎም፡ 'ኣጀኻ ከምዚ ድኣ ግበር' እናበልና ኣብ'ቲ ዚገብርዎ ንኺዕወቱ ንደፋፍእም። እቲ ምትብባዕና ጽቡቕ እዩ፡ ግና ኩሉ ጊዜ ተዓወትቲ ጥራይ ከም ዚኹኑ ኩይኑ ንኺሰምዖም እንተ ጌርናዮም ድኣር ሽግር ኺፈጥረሎም እዩ። ምክንያቱ፡ ኣብ ዓለም ክሳብ ዘለዉ እዋን፡ እብ ብዙሕ መዳያት ናይ ህይወቶም ዘይዕወቱሉ ኩነታት ከም ዘሎ ኸኣ ፈሊጦም ኪዓበዩ ኣለዎም።

ሓደ ሰብ፡ ኩሉ እዋን፡ ብኹሉ መዳያት ኪዕወት ከም ዘይክእል፡ ወዲቕካ ዘይምትንሳእ እምበር ምውዳቕ ለንፍና ከም ዘይኩነ፤ ኣይተዓወትኩን ኢልካ ተሰፋ ክትቐርጽ ዘይኩነሲ፡ በዚ እንተ ዘይተዓዊተ በቲ ኺፍትን፡ ኢልካ መሊሲካ ድኣ ብዚበለጸ ምቕላስ ከም ዘሎ ፈሊጦም ኺዓበዩ ኣለዎም።

4.4.8. ትብዓት

ብኣተሓሳስብእም ኩነ በቲ ኣዕሩኹቶም ዚብልዎም ሕማቕ ዘረባታት ወይ ብኻልእ ምክንያት፡ ካብ ካልኣት ንታሕቲ ከም ዚኹኑ ኩይኑ ኪሰምዖም ዚኸእል ብዙሓት ቆልዑ ኣለዉ። እዚ ኸኣ ንመጻኢ ህይወቶም ኺትንክፍ ዚኸእል ሓደገኛ እዩ። ሰለ'ዚ፡ ድኣር 'እኸእሎ እየ' ኢሎም ሓድሽ ነገር ንምፍታን፡ ወይ እብ ቅድሚ ሰብ ንምዝራብ ዚኣመለሰ፡ ኒሕ ዘለዎ ትብዓት ሒዞም ንኺዓበዩ ብቐጻሊ ከነተብብዖም ኣሎና።

አብ ቤት ትምህርቲ ሳን ምስ ዘውጽኡሎም፡ ምስ ዚሰሕቅዎም፡ ወለዲ ነቲ ሓቂ እናነገርና እግዚአብሄር ከምኡም ዚበለ ፍጹም ዘየልቦ ፍሉያት ገይሩ ከም ዚፈጠርም ከነርድኦም ኣሎና። እቲ ብግዛእ ርእሶም ርግጸኛታት ኪኹኑ፡ ትብዓት ንኺህልዎም ድማ እንገብር ዘበለ ኩሉ፡ ካብ'ቲ እቶም ካልኣት ዚብልዎም፡ ኣብ ህይወቶም ዚዓበዩ ግደ ኣለዎ።

4.5. ንደቅና ንፍለጦም

ነፍሲ ወከፍ ሰብ ብመልኸው ጥራይ ዘይኩነሰ፡ ብባህርያቱ፡ ብኣካይድኡ ብኣዘራርብኡ ብኣተሓሳስባኡ፡ ብድሌቱ፡ ብኸእለቱ፡ ወዘተ፡ እግዚአብሄር ፍሉይ ገይሩ ከም ዝፈጠሮ ተደጋጊሙ ተጠቐሱ ኣሎ። ነዚ ተረዲእና ድማ ከም ወለዲ መጠን፡ ንደቅና ፈለጥና፡ ኣብ'ቲ ኺበጽሕዎ ዚኸእሉ ደረጃ ንኺበጽሑ ኺንሕግዎም ሓላፍነትና እዩ። እዚ ቀሊል ዕዮ ኣይኩነን፤ ግና ግድን ኺትግበር ዘለዎዩ። ምስ እንፈልጦም ጥራይ ድማ እዩ ኣብ'ቲ ኪበጽሕዎ ዚግብኦም ከመይ ኪበጽሑ ከም ዚኸእሉ ንምሕጋዞም እኹል ግምት ዚህልወና፤ እንተ ዘይፈለጥናዮም ግና ክንዕንቅጸም እውን ንኺእል ኢና። እናዓበዩ ኪኸዱ ኸለዉ ባህርያቶምን ድሌቶምን፡ በብእዋኑ ሰለ ዚለዋወጥ፡ ኣዚና ኺንቀርቦም፡ ደጊምና ደጋጊምና ድማ ክንዕዘቦም ኣሎና።

ኣብ ምዕራብ ሃገራት፡ በዚ ጊዜ እዚ ድማ ኣብ ሃገርና እውን ዚዝውተር ዘሎ፡ ብምኽንያት ቊጠባዊ ጸገማት ይኹን ወይ ኪሰርሓ ድላይ ስለ ዘለወን፡ ወይ ብኻልእ ምኽንያት፡ ኣንስቲ ወፊረን ይኣትዋ ኣለዎ። ስለ'ዚ ኸኣ ውሉደን ወይ ኣብ መዋዕለ-ህጻናት ወይ ኣብ ቤት ምስ እትሕዘለን መጉዚት ሓዲገንኦም ኪወፍራ ይግደዳ። ሰራሕ ውዲለን ምስ ኣተዋ ድማ፡ ዕዮ ገዛ ስለ ዚጽበዩን፡ ኣብ ዕዮ ይኣትዋ፤ ኩሉ ስለ ዚደራረቦን ከኣ ይደኸማ። ስለ'ዚ እቲ ምስ ደቀን ኪህልወን ዚኸእል ጊዜ ወይ ኣዝዩ ውሉን ወይ ከኣ ዘይህሉ ይኸውን። በዚ፡ ንደቀን ብቐረባ ንኺፈልጥኦም ጸገም ይኸውን።

ሰብኡት እውን ከምኡ፡ ኣብ ደገ ውዲልና ሓይልና ተጸንቂቑ ናብ ቤት ስለ እንኣቱ፡ ንደቅና ክንፈልጦም፡ ምስኦም ክንጻውትን ክንምህርምን ዓቕብ ይኹንና። ስለ'ዚ ኸሕ እኳ ንፈልጦም እንተ መሰለና ከይንፈልጦም ንኺእል ኢና። ካብ ንላዕሊ፡ እቶም ኪሕዙልና ምስኦም ዚውዕሉ ዚፈልጥዎም ኪበዝሕ ይኸእል። መተካእታ ዘይብሉ እኹል ፍቕሪ ኣቦን ኣደን፡ ከይረኽቡ፡ ወለዶም ከኣ ብቐረባ ከይፈለጥዎም ዚዓበዩ ውሉድ ባህርያቶም ከምቲ ዚግብኦ ከይኸውን ይኸእል እዩ። ከይፈለጥናዮም ከኣ፡

ብመንፈሳዊ ሀይወቱም ኩነ ብናይ ትምህርቱም ደረጃ፣ ናብቲ ኪበጽሖ ዚኸለሉ ንኺበጽሖ ክንድግፎም ኣይንኸእልን ኢና።

ብሁላት ወለዲ፡ ውሉድና ካብቲ ንሕና ጽቡቕ ኩይኑ ዝረኣየና ሞያታት ሓደ ንኺሕዙ ነገድዶም። መብዛሕትኡ እዋን፡ እቲ ከምኡ ንኸንገብር ዚድርኽና ምክንያት፡ ናይ ብዙሕ ዚተፈላለየ ዓይነት ሞያታት ሰራሕ ምርጫታት ከም ዘሎ ብዘይ ምፍላጥና እዩ። ካልኣይ ከኣ፡ እቲ ክእለቶም ኣለሊና ዘይኩነሰ ቦቲ ንሕና እንደልዮ፡ ብሕልፈኒ ኸኣ ክንኩኖ እናብሃግና ግና ዘይክእልና ሞያ ንኸእትዎም ስለ እንደሊ እዩ። ተውህቦን ክእለትን ውሉድና ኣብ ግምት ኣእቲና፡ ኣሰተውዒልና ምስ እንድግፎም፡ ናብ ዘገርም ደረጃ በጺሖም ከም ዚዕወቱ፡ ብሰርሖም ከኣ ተሐጉሶም ከም ዚነብሩ ንገንዘብ። ከምዚ ንኸንፈልጦም ግና፡ ኣብ ዚተፈላለየ ዕዮታትን ጸወታታትን ኪሳተፉ ገዲፍና ምስ እንዕዘቦም፡ ዘለዎም ዝንባሌ ኸነለሊ ንኸእል። እንተ ዘይኩይኑ ግና፡ ንኣብነት፡ ተፈጥሮኣዊ ውህበት ምምህርና ዘለዎ ሓኪም፡ መሃንድስ ኪኸውን ዚግብኦ ኸኣ ጻፍ ኪኸውን እንተ ድኣ ጌርናዮ፡ ቦቲ ሰርሖ ኣይሕጉሰን፤ እናሓደረ ኸኣ እናጸልኦን እናተማረረን ይነብር።⁶⁵

ብርግጽ ነቲ ኣብ ዓለም ዘሎ ዚተፈላለየ ሞያታት ይኹን ትምህርቲ፡ ኩሉ ከንፈትኖም ዚክኣል ኣይኩነን። እንተ ኹነ ግና፡ ናይ ነፍሲ-ወከፍ ድሌትን ዝንባሌን ተውህቦን ተግዚብና ነቲ ድሓር ኪኹኑ እዮም እንብሎ ንምልሳይ፡ ገና ንኣሽቲ ኸለዉ ጀግርና ከንጽንዖ ክንጽዕር ኣሎና። ብዚክኣል መጠን ግና ብዛዕባ ዚተፈላለየ ሞያታት ዚሕብሩ ጽሑፋት ተወኪሶና ኸንነግፎም፡ ብዙሕ ምርጫታት ከም ዘሎ ክንሕብሮም፡ ኣተሓሳሰብኦም ንኺሰፍሑ ኸኣ ክንድግፎም ኣሎና። ምእንቲ ኸንፈልጦምን ክንርድኦምን፡ ነዚ ዚሰዕብ ክንገብር የድልየና።

4.5.1. ምስኦም ጊዜ ነሕልፍ

ተለሽሻዮን፡ ኮምፕዩተር፡ መጽሓፍ፡ ከምኡ መሳሊ ዘይብሉ፡ ኩሉ ሓሳብና ኣብኦም ጥራይ ጌርና፡ ብፍላይ ምስኦም እንጸወተሉን እነዕለለሉን ጊዜ ኺህልወና ኣለዎ። እዚ፡ ባህርያቶምን ድሌቶምን ዓቕሞምን ክእለቶምን ንምፍላጥ የኸእለና። ከምኡ-ውን፡ እቲ ኺገብርዎን ኪርድኦምን ዚኸእሉ፡ ብዓንተብኡ ኣለሊና፡ ልዕሊ ዓቕሞም ዚኹን ካብኦም ንኺይንጽቡ፡ ነቲ ዓቕሞም ዚኹን ድማ፡ ገና እዮም ኢልና ንኺይንጽልፎ

⁶⁵ "We inevitably doom our children to failure and frustration when we try to set their goals for them." Dr. Jess Lair.

ይሕግዝና። ብተወሳኝ፡ ኣብ ቤት ትምህርቶም ዚግበር ውድድር ወይ ዚሽለሙሉ፡ ወይ ናይ ጸወታ መዓልቲ ኪህሉ ሽሎ፡ ኣብኡ ምህላውና፡ ሽመሓይሽዎ ዘለዎምን ብርትዕኦምን ንኸንርዳእ ይሕግዝና እዩ።

4.5.2. ንስምዓዮም

ካብቲ ንሕና ቈልዑ ዝኸበርናሉ እዋናት ብዚሓሸ፡ በዚ እዋን እዚ ቈልዑ ዝያዳ ይስምዑ። ብዛዕባ እቲ ዚውዕልዎን ዚሓልፍዎን ተሞክሮታት ኪነግሩና ሽለዉ፡ ጽን ኢልና ንስማዕ። ኣብቲ ምስማዕና ግና ቅልጥፍ ኢልና ኣብ ምምዓድ፡ ምንጽርጸር፡ ኣብ መፍትሒ ምሃብ፡ ኣብ ምእራም ኣይንእቶ። ከምኡ እንተ ዘይኩይኑ ግና፡ ገና ከይነገሩና ሽለዉ ከምዚ ክብለኒ እዩ፡ ክቋየቂኒዮ ኢሎም ኣፎም ኪሕዙ ይኸእሉ እዮም። እዚ፡ ውዒሉ ሓዲሩ፡ ኣብ መንጎና ጋግ እናፈጠረ እዩ ዚሽይድ። እናዓበዩ ኪሽዱ ሽለዉ ሽኦ ኣብ ከንዲ እናተቐራረብና፡ እናተረርሓሓቕና ክንከይድ፡ ብቐረባ ንኸይንፈልጦም ከኣ ዕንቅፋት ይኸውን።

4.5.3. ኣመቶም ንግበር

ንደቅና ኣብ ቤት ትምህርቶም ብምኻድ፡ ኣብ ጊዜ ጸወትኦም፡ ኣብ ጊዜ ምስሓም ከመይ ከም ዚኹኑ፡ ገለ እዋን ካብ ርሑቕ ኳንና ካልእ ጊዜ ድማ ምስኦም ሓቢርና እናተመገብና ክንዕዘቦም ንኸእል ኢና። ነዚ ድማ ኣብ ደገ ከመይ ከም ዚጸውቱ፡ ዘሸግሮም ነገራት እንተልዩ፡ ኣዕሩኽ ዘይብሎም፡ ግልል ዚብሉ ኣንተ ሽኑ፡ ንኸልኦት ዚብድሉ ወይ ብኸልኦት ዚብደሉ እንተ ሽኑ ወዘተ፡ ሓፈሻዊ ክኑታቶም ብድሕሬና ከመይ ምኃኑ፡ ንምፍላጥ ይጠቐመና።

ኣብዚ ሓደራ ክብሎ ዝደለ፡ ኣብ ቤት ትምህርቶም ክንከይድ ከሎና፡ ብኣከዳድናናዶ እዩ ወይስ ብኣዘራርባና ደቅና ብኣና ኪሕበኑ እምበር ከይነሕፍሮም ጽቡቕ ተሽዲንና ክንከይድ ኣድላዪ እዩ። ንኣብነት ኣዴታት ንደቀን ክብጽሓ ኩነ ኪቐበላ፡ ጸቢቕን ስለ ዘይከዳ ብጽቶም ንኸስሕቅዎም ንኸሕፍርዎምን ምኽንያት ስለ ዚኸውን፡ ምስ ኣዴታቶም ክረኣዩ ኣይደልዩን።

ደቅና ኪዓብዩ ሽለዉ፡ እቲ ዜፍርሆምን ዚኸብደምን ዘይክእልዎን፡ ከምኡውን ኣብ ደገ ዜጋጥሞም ጸገማት ክንርዳእ የድልየና። ንኣብነት ኣብ ኣመሪካ፡ ኦውሮጳ፡ ዘለዉ ደቅና ዘሕልፍዎ ጸገማት ንመብዛሕትና ዘይበጽሓና ብምኃኑ ይትረፍዶ ሽሰተውዕሎ፡ ኸንግምቶ እውን ዚጽግመና ኪኸውን ይኸእል እዩ። ኣብ ሃገርና ከንዓቢ ሽሎና፡ ናይ ዘርኢ

አፈላላይ፡ ‘ጸሊም ኢኹ፡ ካበይ መጸእካ’፡ ተባሂልና ተሓቲትና፡ ወይ ብሕብሪ ቈርበትና ካብ ካልእት ትሕት ዝበልና ኪንና ተራኢና አይንፈልጥን። ሕጂ ድእ እናሓሸ ይኸይድ አሎ እምበር፡ ደቅና ገና ንእሽቱ ኸለዉ ጀሚሩ፡ ብሕልፈ ኣብ ቤት ትምህርቶም ኹጋጥምም ዚኸእል ኸግራት፡ አእምሮአዊ ተጽዕኖ ኬምጽአሎም ሰለ ዚኸእል አቐዲምና ንሕና ንምሃሮም።

4.5.4. ካልኣት ዚብሉዎ ኣብ ግምት ነእትዎ

ደቅና ወይ ፈሪሆም፡ ወይ ምእንቲ ኹሐጉሱና ዚገብርዎ ብዙሕ ነገራት አሎ። ግና በቲ ኣብ ቅድሚና ዚገብርዎን ዚኹንዎን ተዓዚብና፡ ብሃወኽ ክንሕጉሰ የብልናን። ብድሕሬና ባህርያቶም ከመይ ምኃኑ ንምፍላጥ፡ ንቤተ-ሰብ፡ ንመምህራናም፡ ንዚቐርቡና ሰባት ምሕታት ጽቡቕ እዩ። ግና፡ ከምቲ እቐዲሙ ተባሂሉ ዘሎ፡ ብዛዕባ ደቅና፡ ጽቡቕም ጥራይ እንዛረብ እምበር ካልኣት ዚብሉዎ ጽን ኢልና ዘይነሰምዕ እንተ ድእ ኹንና፡ ሰባት፡ ብግልጺ ኪነግሩና አይደፍሩን፤ ሓሳባቶም ከይሰማዕና ኸእንተርፍ።

ቆልዑ ኣብ ውሽጦም ዘዩሎ ነገር እኳ ከም ዘሎ እምሲሎም፡ ዘይተገብረ ድማ ከም እተገብረ ገይሮም ናይ ምዝራብ፡ ከምታ እንጽልያ ጌሮም ናይ ምጽላይ፡ ከምታ እንፈትዋ ጌሮም ናይ ምምላሰ ክእለት ኣለዎም። ጌግእም ንኺሸፍኑ ወይ ካብ ካልእ ከም ዚበልጹ ንኺእምኑና ኪሕበዉ ከም ዚኸእሉ ነስተውዕል። ከም ወለዲ መጠን፡ ነቲ ሓቂ ንምፍላጥ፡ ጥበብ ብዚመልእ መገዲ እናሓተትና ከነጻሪ አሎና። ብሕልፈ ኺጉብዙ ምስ ዚጅምሩ፡ ካባና ንላዕሊ ጐራሖም ዘታልሉና ዘለዉ እናመሰሉም ናብ ብዙሕ ሓሶትን ምትላልን ኪወድቁ ይኸእሉ እዮም።⁶⁶

4.6. ንደቅና ንረድኣዮም

ህጻን ናይ ህጻን፡ ቈልዓ ናይ ቈልዓ፡ መንእሰይ ድማ ናይ መንእሰይ ጠባይ ኪህልዎ ተፈጥሮአዊ እዩ። ወሳዲ ንዕድሚኦም ኣብ ግምት ብምእታው፡ ክንድኦም ከሎና ወይ ድማ መሳቱኦም ዚገብርዎ ብምሰትውዓል ክንርድኦም ይግብእና።

⁶⁶ “When I was a boy of 14, my father was so ignorant I could hardly stand to have the old man around. But when I got to be 21, I was astonished at how much he had learned in 7 years.” Mark Twain.

4.6.1. ህጻናት ምኃኖም ንረዳእ

እብ ምዕራብ ሃገራት ዚፃበዩ ዘለዉ ደቅና፡ መብዛሕትኦም፡ ኣብ'ታ ቤቶም ተፃጽዮም እዮም ዚውዕሉ፣ እብእ ኸእ፡ 'እዚ እይትሓዝ፡ እቲ ኣይትተንክፍ፡ ከምዚ ኣይትግበር' ወዘተ፡ ብምባል፡ ኸገብርዎ ዘይክእሉ ኸገብሩ ንጽቡዮም። እዚ ግና፡ ፋሉል ይኼዱ፡ ቀይዲ ኣይንግበረሎም ንምባል ኣይኩነን። ቤትና፡ ብዚከእል መጠን፡ ብኸሉ መዳያት ንውሉድና እትምእምእ ምእንቲ ኸትከውን፡ እቲ ዘድልን ዚግበእን ንምምላእ ክንተግባ ይድልየና። ከም ወለዶም መጠን፡ ካብ ብንእሸትኦም ጀሚሮም ኸሰምዑናን ኪእዘዙናን ከም ዘለዎም ኸፈልጡ ኣለዎም። ግና እቲ እንሕግህ ሕግታትን እንሰርዖ ሰርዓትን፡ ምትግባሩ ዚክእል፡ ሓደት ኪኸውን የድሊ።

4.6.2. ቆልዑ ምኃኖም ንረዳእ

ቆልዑ ኪርድእዎ ዘይክእሉ ነገራት ስለ ዘሎ ኸርድኡና እይንጸበ። ንኣብነት፡ ገና ቆልዑ ኸለዉ ናብ ሓደ ቦታ ብሰዓትና ንኸንርከብ ምስ እንህወኸ ንፃፋም ኪርድእና እዋ፡ ኪቐልጥፉ ንጽቡዮም። ግና ናይ ሰዓታት ነገር ገና ዘይርድኦም፡ ንእሸቱ፡ ናብቲ እንደልዩ ቦታ ንኸንበጽሕ ክንደይ ከም ዚወስደልና፡ እቲ እንኸዶ ክሳዕ ክንደይ እገዳሲ ምኃኑ ኸርድኦም እይክእልን እዩ። ከመይ የድከሙና ከም ዘለዉ፡ ወይ እቲ ምሽጋርና ንምፍላጥ ዜኸእሎም መገዲ ኣብኦም ገና እይማዕበለን። ከምኡውን ክንደይ ገንዘብ ከም ዘሎና፡ ከመይ ጌርና ነቲ ገንዘብ ከም እንምጽኦ፡ እቲ ኻልእ ዘሎና ወጻኢታት ኣሰተውዒሎም ኸርድኡ ፍጹም ተኸእሎ የብሎምን። ስለዚ ቆልዑ ምኃኖም ንረዳእ።

4.6.3. መንእሰያት ምኃኖም ንረዳእ

እብ ሃገር ሰደት እንነብር ብዙሓት ወለዲ፡ እብ መንጎናን ኣብ መንጎ ደቅናን ዚፍጠር ዘይምርድዳእ እሎ። እዚ ኸእ ምናልባሽ እቲ፡ ከም መንእሰያት መጠን ዚገጥሞምን ዚሓልፍዎ ኩነታትን እኹል ኣፍልጦ ስለ ዘይብልና ኪኸውን ይኸእል። እብ ልዕሊ እዚ፡ ወለዲ እቲ እብ ሃገርና ዚፃበናሉ ኣገባብን መገድን ጥራይ ስለ እንሓሰብ፡ ብኸምኡ ከነዕብዮም ህርድግ ንብል። በዚ ኣብ መንጎና ምስሕሓብን ምግጫውን ኸፍጠር ይርእ።

ደቅና፡ እብ እመሪካ ኸኡን እብ ካናዳ፡ እውሮጳ ወይ ካልእ ከምቲ ዓዱ ኪነብሩ እምበር ካልእ ምርጫ ዳርጋ የብሎምን። ስለዚ፡ ነቲ ጸገማት

አስተውሏልና፡ መንነቱም ከፈልጠው ነቲ ብኣዕሩኹቶም ዜንገሮም ጸቕጥታት፡ ከነታት-አምጽኦ ጽልዋታት ሰዒሮም ብዓወት ከሓልፉ፡ ብዘይ ፍርሂ ድማ ንኺዓብዩ ኸንድግፎም፡ ኣብቲ ደረጃኦም ትሕት ኢልና በይኖም ከም ዘየለዉ ልቦም ከነእምንን ከነረጋግጹምን ኣሎና።

ተወሳኺ፡ ብዙሓት ከም እንዝክሮ፡ በቲ ጊዜና፡ ንሕናውን ከምቲ ዓቕምና ዘፍቀደልና፡ ጊዜ-አምጽኦ ክዳውንቲ ይኹን ኣከዳድና፡ ኣቀማቕማ ወይ ኣበጫጭራ ጸጉሪ ኸንኩተል፡ ከምታ ኸእለትና ህርድማ ንብል ኔርና ኢና። መንእሰያት ደቅና ድማ በዚ ጊዜኦም፡ ኣብ ተለብኹን ይኹን ኣብ መርበብ ሓበሬታ ካብ ዚርኣ እዋን-አምጽኦ፡ ኣቕሑ ይኹን ክዳውንቲ ወይ ዝኹን ይኹን ካልእ ነገራት ከህልዎም ከም ዚደልዩ ኣይንሰሓቶ። ስለዚ፡ ካብ መስመር ወጺኦም፡ ፈጸሙ ዘይግቡእ ሓሳብ ይሓስቡ ከም ዘለዉ ኔርና ኣይንውስዶ። 'ኣነውን ሰካ ክንድኦም ከለኹ ከምኡ እሓስብ ነይረ እየ' ብምባል ኸንርድኦም ንጽዓር። እዚ ግና ነቲ ከሉ ዘሎ ገፈጥመፈጥ፡ ጊዝያዊ ፋሽን ይኹን ካልእ ብስሩዕ ኪኹተሉ ንፈቕደሎም ማለት ኣይከኣን።

4.7. ነተባብዓዮም፡ ኣይንድሃሎም

ንደቅና፡ 'ኣታ ዓሻ፡ ኣታ ደንቆሮ' እናበልና እንጸረፍ ብዙሓት ኢና። እቲ ዓሻ እናበልና እነዕብዩ ቈልዓ፡ ማስትና ኹይኑ እኳ ኣይኹን ድኣ እምበር፡ ኣብ ውሽጡ ሒዝዎ ይዓቢ። እቲ ከይተፈልጠና ምስ ካልኣት ኣሕዋቱን ኣዕሩኹቱን ብምውድዳር ትሕቲ ከሉ ኹይኑ ንኺሰምዖ ዚገብሮ እንብሎን እንገብሮን ድሓር ኣብ ህይወቱ ሕማቕ ውጽኢት ኣለዎ። ምስ ዓበዩ፡ ካልኣት ኺገብርዎ ካብ ከኣሉ፡ ኣነውን ኸገብሮ እኽእል እየ፡ ኢሉ ንኺሰጉም ብፍጹም ኪፍትን ኣይከኣልን እየ።

ሓይሎ ወለዲ ደቅና ኸጽንዑ ወይ ዕዮ ትምህርቲ ኺገብሩ ኸለዉ ከንሕግዝም ኢልና ንብገስ። ሓደት ደቓይቕ ድሕሪ ምሕጋዝና ግና ነቲ ትምህርቲ ቀልጢፎም ስለ ዘይተረድእዎ ንሓርቕ። ንኸነበራትዎም ኢልና ተበጊስና፡ ንድህሎም፡ ነፍርሆም፡ ኣብ ምጽራፍን ምውቓዕን እንህንደድ እውን ኣይንሰኣንን። ካብ ከምዚ ኔርና እንድህሎም፡ ሞራሎም ከኣ እነውድቕ፡ ነቲ ናይ ቤት-ትምህርቲ ዕዮኦምን ደብተሮምን ፈጸምና እንተ ዘይረኣናዮ፡ እቲ ምድጋፍና እውን እንተ ተረፎም ይሓይሽ።

መብዛሕትኡ ጄልዓ ንወሰዱ ኢሉ ዚምሃር እዩ ዚመስሎ። ስለዚ ከምቲ ንሕና ዝገበርናዮ፡ ደቅና ድማ ንዓና ኢሎም ዚምሃሩ ዘለዉ ኪመስሎም ስለ ዚኸእል፡ ደጋጊምና ጥቕሚ ናይ ትምህርቲ ኪፈልጡ፡

ንምንታይ ይምሃሩ ከም ዘለዉ ምስትውዓል ምእንቲ ኪኸኣሉ ከንድግፎም ኣሎና። ግና፡ እቲ ንደቅና እንምህር፡ ዚኹን ይኹን ብትዕግስቲ ኪኸውን እለዎ። ብሕልፊ፡ ብደገ ደኺምና፡ ወይ ብስራሕ እንጸርጺርና ምስ እንመጽእ፡ ምስ ደቅና ምስ ብዓልቲ ቤትና ምርድዳእ ከቢድ ከይኑ ከንረኽቦ ንኸእል እና። ስለዚ፡ ወይ ከላዕ ዝሕል ንብል ተጸቢና፡ ወይ ንኸልእ እዋን ፈሊና፡ ነቲ ብትምህርቲ ምድጋፍዶ እዩ ወይስ ንምዕዶ ሓሲብናዮ ዘሎና ጉዳይ ይጽናሕ ንግደ።

እምበኣር፡ ደቅና ኪበራትቡ ጽቡቕ ቃላት እናስማዕና ኸነዕብዮም የድሊ። ብእንጻሩ ግና፡ ምሒር ምንኣድ ወይ ካብ ዚኹንም ንላዕሊ ብዛዕባ ገዛእ ርእሶም ንኺሓስቡ ምግባሮም፡ ሓሶት ንኺእምኑ ምግባር እዩ፤ ውዲሉ ሓዲሩ ዘኸትሎ ውድቀት ስለ ዘለዎ ኸእ ኪውገድ ኣለዎ። ኣብ ልዕሊ እዚ፡ ካብ ሓቂ ዚረሓቐ ውዳሴታት እናስምዑ ምስ ዚዓብዩ፡ ድሓር እታ ሓቂ ከትንገርም ከላ ምቕባላ ተጽግሞም። ስለዚ፡ ዘለዎም ጽቡቕ እናንኣድና፡ ኸዕቅብዎን ከማዕብልዎን ምትብባዕ፡ ነቲ ዘለዎም ዘይጽቡቕ ከእ ካብእም ከመይ ከም ዘርሕቕዎ እናሓገዝና፡ እቲ ምስእም ዘሎና ምውሳኔ ብዚተመጣጠነ እገባብ ኪኸውን ይግባእ።

4.8. ንደቅና ንቕጽዓዮም

ካብ ዚኹን ጽሑፍ ይኹን መጽሓፍ ወይ ፍልጠት ንላዕሊ፡ ኣብ ቤትና፡ እቲ ቀንዲ መምርሒ መጽሓፍ ቅዱስ ኪኸውን ይግባእ። መጽሓፍ ቅዱስ፡ ንቈልዓ ምቕጽዕ ግቡእ ምጅኑ እንጻሩ ይሕብር። እቕዲሙ ከም እተጠቐሰ፡ ቈልዓ እንተ ባኸዩ፡ እዛ ትንፋሱ ምሉቕ ኢላ እትኸይድ ዚመስሎም ብዙሓት እለዉ። እቲ ንውሉዱ ምሒር ስለ ዚፈተዎ ምእንቲ ኸይበኪ ወይ ከየሕምሞ ኸእ ዘይቀጽዮ፡ ንውሉዱ ከም ዚጸልኦ ቃል እምላኽ ይምህር።

ቆልዑ ምእዛዝ ኣብዮም፡ ኺገብሩዎ ዘይንደልዮም፡ እናፈለጡ ዚገብርዎ ነገራት ምስ ዚህሉ፡ ልምዲ ኹይኑ ምስእም ምእንቲ ኸይዓቢ፡ ብዘይርስዕዎ መገድን እገባብን ከንቀጽዮም ኣሎና። ዕድሚኦም፡ ሓደ ዓመትን ፈረቓን ምስ እኸለ፡ ከከም ዓቕሞም ኪቕጽዑ ከም ዚኸኣሉ፡ ኣብ ዚተገብረ መጽናዕትታት ተመርኩሶም ዚምህሩ ጽሑፋትን መጻሕፍትን ይሕብሩ።

ዘይንቕጽዕ ወለዲ እንተ ድእ ኹንና፡ ምስ ዓብዩ ብፍጹም ዘይስምዑና፡ ዘየኸብሩና ከም ድሌቶም ዚመላለሱ ቀይዲብተኽ ዚኹኑ ውሉድ ነፍሪ። ነስተውዕል! ገና ሀጻናት ከሰዉ እንተ ዘይስሚዮምና፡ እግሪ ተኸሊ ምስ ኩኑ

አይኪስምዑናን እየም። ቁልዑ ሽለዉ እንተ ድኣ ዘይሰሚዎምና ሽኣ፡ መንእሰያት ምስ ኩት ፈጸምም አይኪፈርዑናን እየም። ምፍራህ ኪብሃል ከሎ ግና ምስ ምኽባርን ምስማዕን ዚተተሓሓዝ እዩ። ንወለደም ኪሃርሙ ዚህንደዱ ቁልዑ ርእየ ኣለኹ። ካብዚ ንላዕሊ ዘሕዝን የልቦን! እዝስ ናይ መን በደልከ እዩ፤

መቐጸዕቲ ኪብሃል ከሎ፡ ሸቦጥ ማለት ጥራይ አይኩነን፤ ዚተፈላለየ ኣቀጻጽን ኣሎ። ኣገባብ ዘለም፡ ግቡእ ዝኹን፡ ኣብ ግቡእ ጊዜን ቦታን ዚትግበር መቐጸዕቲ ኣሎ። እዚ እቲ ጠቓምን ሃናጽን መቐጸዕቲ፡ ካብ ፍቕርን ሓልዮትን፡ ሓላፍነትን ዚነቅል፡ ብፍቕሪ ድማ ዚትግበር እዩ። ፈጸሙ ዘይግቡእ፡ ግጉይ ዝኹን፡ ኣብ ዘይጊዚኡን ቦትኡን፡ ተቈጢዕኻ ወይ ሓሪቕኻ፡ ጠገስ ብዘይብሉ ኣገባብ ዚትግበር መቐጸዕቲ፡ ድማ ኣሎ። እዚ ግጉይ፡ ፈጸሙ ሽኣ ጥቕሚ ዘይብሉ፡ ጉድኣቱ ድኣ ዚበዝሕ፡ ማህረምቲ እምበር መቐጸዕቲ አይኩነን። መጽሓፍ ቅዱስ ብዛዕባ ጽቡቕ ፍረ ዜኸትሉን ዓቢ ጉድኣት ዜስዕቡን መቐጸዕትታት ኣነጺሩ ካብ ዚሃረበሎም ቊንጥር ኣቢልና እንተ ተቐስና፤

- * “ንውሉድካ ቐጽዓዮ እሞ ኪፈርፈክ፡ ንነፍስኻውን ተደላ ኪኹፍ እዩ” (ምሳ 29:17)።
- * “ብሸቦጥ ዘይገርፍ ንውሉዱ ይጸልኦ፡ ዜፍቕሮ ግና ኣንጊሁ ይቐጽዖ።” (ምሳ 13:24)።
- * “ንቈልዓ ብሸቦጥ እንተ ገረፍካዮ፡ አይመውትን እዩ እሞ፡ ብዘይ መቐጸዕቲ አይትግደፎ” (ምሳ 23:13)።
- * “ግና ተስፋ ከሎ፡ ንወድኻ ቐጽዓዮ፡ ከሳዕ ንምቕታሉ ግና አይትናደድ” (ምሳ 19:18)።

4.8.1. ኣብ ቤትና ሕግን ስርዕትን ይሃሉ

ደቅና ክሳዕ እንደክምን ኣብ ምንጽርጻር እንበጽሕን ዚገብሩና እንታይ ኺገብሩ ሽለዉ ሹን ይኸውን፤ ነዚ ምንባብና ሓንሳእ ደው ኣቢልና እስኪ ነዛ ሕቶ እዚኣ ንምምላሽ፡ ህድእ ኢልና ንሕሰብ። ነቲ ዘሎ ጸገም ብርግጽ እንተ ኣለሊናዮ ድማ ንምዕራዩ ዚእክል ብዛዕባ ኸንገብር ዘሎና ንሕሰብ።

ብዚኹን ግና፡ ከከም ዕድሚኦም እኳ ዚፈላስ እንተ ኹን፡ ካብቲ ደጋጊምና እንነግሮም፡ ስለ ዘይሰምዑና ሽኣ ክሳዕ እንደክምን ኣብ ምንጽርጻር እንበጽሕን፡ ደቅና፡ ካብ ዚገብሩዎ ሓድሓደ ኸንጠቅስ፤

- * ንግሆ ምትንሳእ፡ ገጽም ምሕጸብ፡ ስኖም ምምዋጽ ስለ ዚኣበዩ፤
- * ክዳኖም ምኽዳን፡ ቊርሲ ምብላዕ ስለ ዚደንጉዩ፤
- * “ዚ ከበልዕ ኣይደልን እዩ፡ “ዚ ክዳን እዚ ክኸደን ኣይደልን እዩ” ስለ ዚበሉ፤
- * “እዚ ክትገዝኡለይ ኣለኩም” ኢሎም ስለ ዘዕገርገሩ፤

- * ፋሕ ዘበልዎ አቕሑ ስለ ዘይእርነቡ፡ ክፍሎም ስለ ዘየጽረዩ፡ ኣብ ዕዮ ቤት ስለ ዘይሓገዙ፡
- * ኣንዳ ዓርኪይ ውይ መሓዛይ ክውዕል፡ ክሓድር፡ ኢሎም ስለ ዘሸግሩ፡
- * 'ናብ'ዚ ክኸይድ ኣይደልን እየ' ምባሎም እዩ።

ኣብ ቤትና ንጹር መምርሒ ምስ እነቐውም፡ ንእኡ ኣጥቢቕና ሒዝና ድማ ብእኡ ምስ እንምራሕ፡ ድሓር ኣብ ምድካምን ምንጽርጻርን ንኸይንበጽሕ ኣዝዩ ይድግፈና። ኣብ ቤት ትምህርቲ ስርዓት ሓልዮም ዚኸዱ እኳ እቲ ዚግበርን ዘይግበርን ብግልጺ ስለ ዚንገርም፡ ነቲ ዘይግበር ምስ ዚገብሩ ኸኣ ሳዕቤን ከም ዘለዎ ኣርጊጾም ስለ ዚፈልጡ እዩ። ስለ'ዚ፡ እቲ እንገብረሎምን ዘይንግበረሎምን፡ ከምኡ ኸኣ እቲ ኣብ ቤትና ፍቕድን ዘይፍቕድን እንታይ ምዃኑ ብንጹር እንተ ፈሊጦም ድሓር ኣየከባእስን እዩ።

እምበኣር፡ ልክዕ ከም'ቲ ኣብ ቤት ትምህርቲ፡ ከምኡ ኸኣ ኣብ ቤቶም ጌጋ ኺገብሩ ኸለዉ ምልክት እንገብረሎ መጽሓፊ ወረቐት ኣዳሊና፡ ብእኡ መሰረት ኪቐጽዑ ምዃናም ዚፈልጡሉ ሕጊ ምስ እነውጽእ፡ ቦታ ሕጊ ናይ'ታ ቤት ይኸዱ። እንተ ዘይከዱ ኸኣ፡ ቦታ ዚወጸት መምርሒት መሰረት፡ እታ ግብእቲ መቐጸዕቶም ኪቐበሉ ናይ ግድን ኪኸውን ኣለዎ።

4.8.2. ቅነዕ መቐጸዕትን ኣገባብ ምትግባሩን

'ኣይትግበር'፡ ዚበለካ ዘይብልካ፡ ድሓር ስለ ዝገበርካዮ ክትቅጸዕ ግቡእ ኣይከኑነን። ምኽንያቱ፡ መቐጸዕቲ ሳዕቤን ናይ ዘይተሓለወ ሕጊ ወይ ናይ ዚተገብረ መምርሒ ዘይምኽታል እዩ። ስለ'ዚ ኣብ ቤትና ንጹር መምርሒ ወይ ሕጊ ኪህሉ ኣለዎ። 'እዚ ከምዚ እዩ፡ ከምዚ ምስ እትገብር ኺጐድእካ እዩ፡ ስለ'ዚ ከይትገብር፡ እንተ ጌርካ ኸኣ ብኸምዚ ወይ ብኸም'ቲ ክቐጽዓካ እየ'፡ ተባሂሎም ቆልዑ ብንጹር ኺንገሩ ኣለዎም።

እቲ መቐጸዕቲ፡ ዘይነተግበር፡ ንመፈራርሂ ጥራይ ዚብሃል እንተ ድኣ ኹይኑ ሓሶት ኣዩ። ስለ'ዚ ካብቲ ጥቕሙ እቲ ዜስዕቦ ጐድእት ኸይበዝሕ፡ ቅድሚ ምዝራብና ክንጥንቀቕ፡ ዝበልናዮ እነተግበር፡ ቃልና እንሕሉ ኸንከውን ኣሎና። ደጋጊምና፡ 'እንተ ደጊምካያ ክገርፈካየ፡ ከምእ እሞ ድገም ክቐጽዓካየ' ምባል፡ ቅድም ከም ጸወታ ይወስድዎ፡ እንተ ገደደ ኸኣ፡ ድሓር ዘይምኑና ይኹኑ። ስለ'ዚ እዮም፡ ገሊኡቶም፡ 'ኣደይ ዓስርተ' ጊዜ እያ ከምኡ ትብል ግና ኣይትገብርን'ያ' ዚብሉ።

እምበኣር፡ ቆልዑ ዜቐጽዕ ዝበን ምስ ዚገብሩ እታ ዝበን እተስዕባ ግብእቲ መቐጸዕቲ ኪቐበሉ ናይ ግዲ ኪኸውን ኣለዎ። ኪቐጽዓካ እየ'

ኢልካ ከምታ ዝበልካዎ ዘይምግባር፡ ነቲ ቁልዓ ምብዓል እዩ። ኩይኑ ግና፡ ምናልባሽ ኣብታ እዋን እቲኣ ክንቀጽዎም እናተገብአና ክንቀጽዎም እንተ ዘይደሊና፡ ስለምንታይ ከምቲ ዝበልናዮ ዘይቀጻጽናዮም፡ እቲ ምኽንያቱ ክንገልጸሎም ኣሎና። ከምኡውን፡ ወይ መሲሉና ወይ ብጌጋ እንተ ድኣ ቐጸልናዮም ከኣ፡ ጌጋና ምስ ተረድአና ይቐጠብኩ ክንሓቶም ግቡእ እዩ።

ብዛዕባ ኣቀጻጽዓ ክንሓስበሎም ዚግብአና፡ ዚስዕቡ ነጥብታት ንመልከት፡

- * ሓደ ዓይነት መቐጻጸቲ ንኹሉ ቁልዓ ማዕረ የሕምሞ ማለት ኣይኮነን። ከከም ጠባዮምን ዕድሚኦምን ስለ ዚፈላለ፡ ኣገባብን ዓይነት መቐጻጸትን ኣቀጻጽዓን ከኣ ከምእ፡ ኺቀያየር ኣለዎ። ንኣብነት፡ ገሊኦም መጻውቲ ኺሕደጉ፡ ገሊኦም ካብ ተለብኻን ኺውገዱ፡ ገሊኦም ከኣ ካብ ኪኸድዎ ዚደልዩ ቦታ ኺእገዱ ኸለዉ ወዘተ፡ መቐጻጸቲ ምኃኑ ይርድኦም።
- * ምስ ቀጻጽናዮም፡ ምኽንያት መቐጻጽኦም እንታይ ምኃኑ፤ እቲ ዚፈጸምዎ ጌጋ ድኣ እምበር ንሕና ክንቀጽዎም ከም ዘይንደሊ፤ እቲ ምቐጻጽና ኸኣ ስለ ነፍቅሮም ምኃኑ፡ ከሉ እዋን ክንነግሮምን ከነዘክሮምን ኣሎና።
- * ገና ብንኣሸትኦም ከለዉ ጀሚሩ ምስ ቀጻጽናዮም፡ ‘በዲሉ፡ ኣይትሓዘለይ’ ንኺብሉ ንምሃሮም። ንቆልዑ ተጋግዮ ኣይትሓዘለይ ምባል ከባድ ከም ምኃና መጠን ንኺለማመድዎ ቀጻሊ ሓገዝ የድልዮም።
- * ቀጻጽናዮም ከነብቅዕ፡ በኹዮም ስለ ዘደንገጹና፡ ገና ኣብቲ መቐጻጸቶም ከለዉ ኪድ በል ድሕሪ ሕጂ ግና ከምኡ ኸይትድገም ምባል፡ ሰራሕ ፍርቃ-ፍርቂ፡ ነቲ ቆልዓ ኸኣ መሲሉ ዚጎድእ እዩ። ከምቲ ዝበልናዮ ግቡእ መቐጻጸቲ ከይሃብና ኣብ ምእባድ ምስ እንኣቱ፡ ንሕና ከም ዝተጋገና እምበር እቲ ቆልዓ ከም ዘይበደለ ንገብር ኣሎና፤ ካልኣይ፡ እቲ መቐጻጸቲ ንኸንቱ ጥራይ ዘይኮነስ ደጊሙ ንኺብድል ነተባብዖ ኣሎና ማለት እዩ።
- * ብዛዕባ ውሉድ ምእራምን ምቐጻጽን፡ ኣቦን ኣደን ክልቲኦም ከም ሓደ ኹይናም ኪሰማምዕሉ ናይ ግዲ እዩ። እቲ ሓደ ኪቐጽዕ ከሎ እቲ ሓደ ድማ ኺድግፍ ኣለዎ። እንተ ዘይኮይኑ፡ እንታይ ገይሩኪ እዩ ወይ እንታይ ገይሩካ እዩ ...’ ምባል፡ ንጠባያት ቆልዓ እተበላሸ፡ ኣዝያ ጎዳኢት እዩ።
- * ‘ኣቦኻ እንድሕሪ ርእዩካ ጠፊእካ እኻ ... ኣዴኻ እንተ ድኣ ሰሚዓ ክትገርፈካ ኣዎ’ ምባል፡ እቲ ሓደ ኺፍቶ እቲ ሓደን ኪጽላእ፡ ስለ ዚገብር ኺውገድ ኣለዎ። እዚ ኸኣ፡ ‘ሓላፍንትካ እባ’፡ ‘ሓላፍንትኪ እባ’

ዘይከነሱ፡ ቆልዓ ንኸልቲኦም ወለዲ ሓደ ስለ ዚብጽሖም፡ ‘ሓላፍነትና’ ብዚብል ኣተሓሳስባ ኪኸውን ኣለዎ።

4.8.3. ኺውገድ ዘለዎ ግጉይ መቐጻዕትን ኣቀጻጽን

ብሓፈሻኡ ገለ ሓደት ካብቲ ኺውገድ ዘለዎ ግጉይ ኣቀጻጽን እንተ ጠቐሰና፡

- * ብዘይ ምፍላጥ ብገርሆም ዚገበርዎ ጌጋ፡ ንኣብነት ኣቕሓ ስለ ዚሰበሩ ወይ ስለ ዜበላሸዉ ኣንቐጽዎም፤
- * ጉሂና ኣብ ዘሎናሉ ኣዋን፡ ወይ ብኻልኣና ሓረቕና መውጽኢ ሕርቃንና ኣንገብሮ ዓይነት መቐጻዕቲ፤
- * ዓይኒ የብሰይ-ሰኒ የብሰይ ዝኹን ፍርህን ሕማምን ክሳብ ዜድህበሎም ኣንቐጽዎም፤
- * ቀጻልናዮም ከነብቅዕ፡ ጥቕሚ ወይ ፍረ ዘይረኽቡናሉን ዘይልውጡምን
- * ንማለቱ ዚግበር፡ ጠፍ ምባል፡ ዚኣመሰሉ ኣገባብ ኣቀጻጽን ይርከብዎም። ኣዚኣቶም፡ ካብ ጥቕምም ኣቲ ዘኼትልዎ ጉድኣት ስለ ዚብኣስ ኺውገዱ ኣለዎም።

4.8.4. ምሒር ኣይነሐንቅቆም

ወዮ ድኣ ኣይፍለጠናን ይኸውን ኣምበር፡ ገለ ወለዲ ቦቶም ውሉድና ኢና ኣንምራሕ። ኣቲ ቈልዓ ካብ ህጻንነቱ ጀሚሩ ዚደለዮ ኩሉ ንገብረሉ። ‘ኣይከውንን ኣዩ፡ ኣይገብረልካን ኣየ’ እንብላሉ ኣዋን ኣይህሉን፤ እንተሎ ኸኣ ኣዝዩ ውሑድ ይኸውን። ኣዚ ብሕልፊ፡ ሓደ ውሉድ እሞ ድሕሪ ብዙሕ ትጽቢት ወይ ጸዕሪ ዚተወልደ፡ “ቈልዓ መብጽዓ”፡ ወይ ገለ ሕማም ዘለዎ ወይ ካብ ከቢድ ሕማም ዚተናገፊ፡ ከምኡ ኣውን ሕሳስ-ልደ ቤት እንተ ድኣ ኹይኑ፡ ከይተረድኣና ነሐንቅቆም።

ምሕንቃቕ ኪብሃል ከሎ ነቲ ቈልዓ ነሐጉስ ዘሎና እናመሰለና ኣንገብሮ፡ ጽቡቕ፡ ባህ የብሎዮ እንብሎ፡ ኣብ ክንዲ ብኣኣምሮና ብናቱ ኣተሓሳስባ ተመሪሕና እንገብሮ፡ መወዳኣትኡ ኸኣ ጠባዩን ባህሪያቱን ዜበላሹ፡ ዘሕዝን ውጽኢት ዘለዎ ኣዩ። ብኸምዚ ዓይነት ዚዓበዩ ቈልዓ፡ መንእሰይ ምስ ኩነ ነታ ቤት ጉይትኣ ኹይኑ ወለዱ ክሳብ ዚፈርህዎ ይፋንን። ልክዕ ከምቲ ብዘይ ወላዲ ዚዓበዩ ውሉድ ይኸውን።

ኣቶም እነሐንቅቅ ወለዲ፡ ነሐንቅቅ ከም ዘሎና ፈጸሙ ኸይረኣዩና ይኸኣል ኣዩ። እቶም ብደገ ኹይኖም ዚዕዘቡ ካልኣት ሰባት ግና ብቐለሉ

ኬስተውዕልዎ ይኸአሉ እየም። እንተ ድኣ ለሚዕናዮም ከኣ፡ እቶም ዚቐርቡና ብቐሊሉ ኪነግሩና ይኸአሉ።

ብተወሳኸ፡ ደቅና ዚብላዕ ሂብናዮም ምብላዕ እንተ ኣበዩ፡ ‘ድሓን ሓንተስ ይብልዑ ጥራይ እምበር፡ ካልእ ከገብረሎም’ ዚብል ኣተሓሳስባ ዳርጋ ዝውቱር እዩ። እቲ ዚተቐረበሎም ምግቢ ምብላዕ ስለ ዚኣበዩ ካልእ ምቕያር ጐዳኢ እዩ። ሓደ፡ ዚደለይዎ ኪረከቡን ንወለዶም ምቑጽጻር ከም ዚኸእሉን ይምህርም። ካልኣይ፡ ዚዓብዩ ቆልዑ፡ ንእኦም፡ ኣየናይ ምግቢ እዩ ዚጠቐሞምን ዘይጠቐሞምን ፈላጊኻ ናይ ምፍላጥ ኣእምሮኣዊ ክእለት የብሎምን። እንታይ፡ መዓለ፡ ከንዲ ምንታይ ይበልዑ እቲ ሓላፍነት ናይ ወለዲ እዩ።

4.9. ጥዕናኦም ንሓልወሎም

ኣብ ኣመረካ፡ ትሕቲ ኣርባዕተ ዓመት ካብ ዘለዉ ቆልዑ፡ ዕለራ ካብ ሚእቲ ካብቲ ዚግብኦም ንላዕሊ ዚበልዑ እዋ ዚረጐዱ ምጁኖም፣ ቤት ትምህርቲ ካብ ዚኸዱ ቆልዑ ኸኣ፡ ስኣን ዘይምንቕሲቻስን ዚተመጣጠነ ምግቢ ዘይምብላዕን ካብ መጠን ንላዕሊ ብምብላዕን፡ ሕማም ሽኩርታ ናይ ዘጥርዩ ቍጽሪ እናበዝሐ ይኸይድ ምህላዉ ዚተገብረ መጽናዕቲ ይሕብር። ቆልዑ፡ ኣብቲ ገና ዘይደንፍዕ ኣካላቶም ለጌዱ ድሕሪ ገለ እዋን ቀጻሊ ይኹን ጐዳኢ ሕማም ኬሕድረሎም ካብ ዚኸእል መብልዕን መስተን ሽርሕቁ ኣለዎም። ስለዚ፡ ስለ ጥዕናኦም፡ ኣገባብ ኣበላልዕኦም፡ ኩባዳቶም፡ ምውስዋስ ኣካላቶም ዙሉ ከነስተብህልን ከንከታተልን ከም ወለዲ መጠን እቲ ሓላፍነት ናትና እዩ።

4.10. ንደቅና ንከላኸለሎም

ገለ ቆልዑ ብተፈጥርኦም ሕያዎት፡ ዘይዳፍኡ፡ ምናልባሽውን ፍርሂ ዘለዎም ኪኹኑ ይኸእሉ እየም። እቶም ከም እዚኣቶም ዚኣመስሉ ቆልዑ ኣብ ቤት ትምህርቲ ይኹን ኣብ ቤተ-ክርስትያን ንኸተለልዩም ከቢድ ኣይኩነን። ኣብ ልዕሊ እዚ፡ ብመገዲ ቃል ኣምላኽ ዚዓበዩ እንተ ድኣ ኹይኖም ከኣ፡ ዝያዳ ሕያዎት ይኹኑ። ስለዚ እቶም ተበለጽትን ተናጐጽትን ከምኡ እውን ዚተሃራረሙ ቆልዑ ኼሸግርዎም፡ ኪብለጹሎም ይኸእሉ እየም።

ብሕልፊ እኳ ድኣ እቶም ኣወዳት ኣብ ማእከላይን ካልኣይን ደረጃ ትምህርቲ ኪበጽሑ ኸለዉ፡ ዝያዳ ዜሳቐይዎም መሳቱ ኼጋጥምዎም ይኸእሉ እየም። መብሃሕትኡ እዋን ከኣ ከምዚ ዓይነት ኩነታት

ኼጋጥሞም ከሎ ንወለዶም ኪማኸሩ ስለ ዘይደፍሩ ወይ ዘይደልዩ ይሓብእዎ። ስለዚ ከምኡ ዓይነት ጸገም ንኸጋጥሞም፡ ኣብ ቤት ትምህርቲ ኹነ ኣብ ካልእ ቦታታት ኣመት ደቅና ክንገብር ኣሎና። ኣብ ልዕሊ እዚ፡ ከመይ ገዛእ ርእሶም ኪከላኸሉ፡ ንዚገጥሞም ዓማጽን ተጓናጽን ከኣ ከመይ ኺብድህዎ ከም ዚኸእሉ፡ ክንምህርምን ከነርእዮምን ኣሎና። ከምኡ'ውን፡ እቲ ብወገንና ክንገብረሎም እንኸእልን፡ እቲ ብሕጊ ናይ'ታ ሃገር ዘሎ መሰላት ቆልዑ እንታይ ም'ኳንን ምምሃርም ምእንቲ ኸንክእል፡ ወለዲ፡ ኣቐዲምና ብዛዕብኡ እኹል ኣፍልጦ ኺህልወና የድሊ።

ውሉድና ዚፈርህ እንተ ኹይኑ፡ ብዚተኻእለ መጠን፡ እግዚኣብሄር ወትሩ ምስኡ ም'ኳንን ከም ዚሕልምን፡ ንሕና ድማ ኣብ ጐኑ ከም ዘሎና ዜረጋግጹ ነገራት ክንገብር ኣሎና። ጸላም ለይቲ ይኹን ሃተፍተፍን ሕልምን ዘፍርህ፡ ኣመና ዚሰንብድ እንተ ድኣ ኹይኑ፡ ደጋጊምና ኣብ ቤት ዘፍርህ ገለ ነገር እኳ ከም ዘየሎ ከነእምኖ፡ ደፋኣ ኢሉ እናደፈረ ንኪኸይድ ከኣ ከነለማምዶ ኣሎና። ኩነታት ናይ ኩሉ ቁልዓን ውጽኢት ናይቲ እንገብርን በበይኑ ኪኸውን ይኸእል እዩ፤ ግና ወይ መብራህቲ-ለይቲ ኣብቲ ኸፍሉ ምግባር፡ ወይ ሰሕት ኢልካ ምስ ወለዱ ንኺድቅስ ምግባሩ'ውን ኪድግፍ ይኸእል እዩ።

ሓድሓደ ሰባት ከይተረድኣና ንቐልዑ ነፍርህምን ነጨንቕምን ኢና። እዚ ድማ፡ መብዛሕትኡ እዋን ምእንቲ ኪሰምዑና ዘየድሊ፡ ሓቂ ዘይኩነ ዘረባታት፡ 'ቈራጽ' እዘኒ ኪመጽካ ኣዩ ... ንኻልእ ሰብ ክሸጠካ እየ' ዚእመስለ ቃላት ንጥቀም። እቲ ቁልዓ ኣየናይ ሓቂ ኣየናይ ሓሰት ጸጽዩ ኸፈላሊ ስለ ዘይክእል ቦቲ እንብሎ ኪሰቀ ንገብር። ስለዚ እቲ ከምኡ ዓይነት ዘረባታት ኪውገድ ካብ ኣፍና'ውን ፈጸሙ ኪወጽእ የብሉን። ከምኡ'ውን፡ 'ሕጽይትኻ መን እያ፤ እዚእ ስበይትኻ ክትከውን እያ' ዚዓይነቱ ዘረባታት ምስ ገና ልቢ ዘይገበሩ ቆልዑ እንዛረቦ ዘበለ ጌጋ እዩ። ንደቅናን ኣብ ከባቢና ዘለዉን ጽቡቕ ጨናን ተስፋን ክንከውን ድኣ እምበር ከነፍርህም፡ ዘይኩነ ነገራት ከእ ኣብቲ ንጽህ እእምሮኦም ከነሕድር ቅኑዕ ኣይኩነን፤ ኣይግቡእን ከኣ እዩ።

ንቆልዑ ምብላጽን ምዕማጽን ደሰ ዚብሎም፡ ብዕሉግ ተግባራት እብ ልዕሊኦም ብምፍጸም ሰምዒቶም ንምርዋይ ድሕር ዘይብሉ እኩዮት፡ ሕሉማትን ጨካናትን ሰባት ከም ዘለዉ ኣርጊጽና ንፍለጥ። 'ከምዚ ዓይነት እከይ ተግባርን ባህርይን ኣብ ህዝብና የልቦን' ብዚብል ግጉይ ኣተሓሳስባ ፍጹም ክንፅሾ የብልናን። ከም ኣዚኣቶም ዚእመስሉ ሰባት፡ ነቲ ቁልዓ ብገለ ገለ ነገራት ከም ዜተዓሻሽውዎ ንኸይሃገር ድማ ብምፍርራህ ከም ዘጠንቅቕዎ ነሰተውዕል። ንደቅና ካብ ኺገጥሞም ዚኸእል ከምዚ ዓይነት

ግፍዲታት ምእንቲ ክንከላኸለሎም፡ ገሃእ ርእሶም ኪፈልጡ ምስ ጀመሩ ብዛዕባ ግላዊ ክፍልታት ኣካላቶም፡ ካልእ ስብ ኪትንክርምሲ ይትረፍ ፍጹም ኺርእዮም እውን ከም ዘይብሉ ደጊምና ደጋጊምና፡ ኣብ'ቲ ኣእምሮአም ተወቂጡ፡ ፍጹም ክሳብ ዘይርሳዕ ክንምህሮም ኣሎና።

ንሰብ ምእማን ጽቡቕ እዩ ግና፡ ምስ ዝኹነ ይኹን ስብ፡ ኣባላት ሰድራ ቤትና ወይ ቤተ-ሰብ እውን እንተ ኹነ፡ ብግርህነት ንደቅና ክንገድፍ ኣይግባእን። ብዛዕባ እዚ ነገራት እዚ ደቅና ወይ ዚቐርቡና ቆልዑ ንኺነግሩና ከመይ ከበድ ምፅኑ ተረዲእና፡ ድሓር ዘይወጽእ ጣዕሳ ንልብና ክይምስሶ ንቐሓትን ጥንቂቓትን ንኹን።

5. መንእሰያት ደቅና

ኣብ ቤት፡ እቲ ዚገደደ ዘይምርድዳእ ዚፍጠርን እናበዝሐ ድማ ዚኸይድን፡ ደቅና መንእሰያት ምስ ኩነ፡ ናቶም ሓሳባትን ውሳኔታትን ኺገብሩ ኣብ ዚልልዩሉ እዋን እዩ። በዚ እዋን እዚ፡ ብሕልፊ ድማ ኣብ ስደት ዘሎና ወለዲ ምስቶም መንእሰያት ደቅና ዓቢ ጋጣ፡ ኣብ ገሊኡ ይፍጠር ኣብ ገሊኡ ድማ ድሮ ተፈጢሩ ከም ዘሎ ንዕዘብ ንህሉ። እዚ ቀልጣፍና እንተ ዘይኣለናዮ፡ ናብ ዝገደደ ክነታት ኼምርሕ ዚኸእል እዩ።

'ኣነ ብኸምዚ እዩ ዓብዩ፡ ንስኻትኩም ድማ ከምኡ ክትኩኑ እዩ ዝደለ ... ኣብ ቤተይ ክሳብ ዘስኹም እዋን ኣነ ዝበልክም ኢኹም እትገብሩ፡ ብዝበልኩም ድማ ትኸዱ' ዓይነት ኣብ ዘዩድሊ፡ ዘይግባእ ስልጣናዊ ባህርን ትሪ ልብን ምስ ዚህልወና ምስኣቶም ኣብ ዚገደደ ህልኸን ባእሰን ክንበጽሕ እዩ ዚገብረና። መጽሓፍ ቅዱስ፡ "ኣቶም ኣቦታት፡ ሕሊንኦም ኸይዓርብ፡ ነቶም ውሉድኩም ኣይተኹርይዎም" (ቁሎሴ 3፡21) ብምባል ነቦታት ምምዓዱ፡ ኣቦታት ንደቅና ሕልንኦም ክሳብ ዚዓርብ ከነጨንቕም ከም እንኸእል የረድእና።

ካብ ቊልዕነቶም ጀሚርና ዝመሰረትናዮ ፍቕሪ ኣብ መንጎና ጠጢሑ እንተ ድኣ ጸኒሑ፡ ንሕና ክንመኽሮም ንሳቶም ድማ ኪሰምዑና ስለ ዚኸእሉ ኣካይድኦም ክንኣሊ ንኸእል። እንተ ዘይኩነ፡ ድሓር ምስ ጐበዙ ካብና ኺሃድሙን ኪሕብኡን እዮም። ስለዚ፡ ገና ብንኣሸትኦም ክለዉ እናመኽርና፡ እናመዓድና፡ ፍልልይ ጽቡቕን ክፉእን እናኣርእናን እናኣረዳእናን፡ ኣብ ቃል ኣምላኽ ከም ዚሰረቱ ጌርና ምዕባዮም ኣማስያኡ ሰናይ ፍረ ይህልዎ።

እብ ምዕራብ ሃገራት፡ ቆልዑ አብቲ ምጉባዞም ከም ልሙድ ኩደኑ ዚርእህ ነገራት ኣሎ። ንምሳሌ፡

- ❖ 'እዚ ክፍሊ እዚ መደቀስየይ እየ፣ ከም ዝደለኹም ኸንብር እየ፣ ስለ ዚብሉ፡ ወለዲ እኳ ኳሕኩሐም፡ ኣፍቂዶም ንኺኣትዉ፡ ኣብ ገዝእ ቤቶም ከላዕ ዚውኑ፡ ይኸኑ።
- ❖ 'ናተይ ኮምፕዩተር እየ፡ ናተይ መእተዊ (Password) ኣሎኒ፣' ዚሓመስሉ ነገራት፡ ይርከብዎም።

እቲ ጊዜ እናኸፍአ ዚኸይድ ዘሎ ይመስል። ወለዲ፡ ካብቲ ጊዜ-አምጽኦ ሕማቕ ትምህርትታት ሓሊፍና ብምጽናሕ ንደቅና ከንምህርም እንተ ዘይከኢልና፡ እብ ኣዝዩ ብልሽው ዚኹን ከኑነታት ኺወድቁ ይኸእሉ እዮም። ስለዚ፡ ደፋኒ ኢልና፡ ብጥበን ምስትውዓልን ከንኣልዮም ንፊትን። እንተ ዘይኩነ፡ ብዝያዳ ንህልኹ እናገደዱ ኪኸዱ እዮም።

ከንድግፎምን ከነበራትዎምን እንተ ድኣ ኺንና፡ ድኻሞም ክንርዳእን ትዕግስቲ ክንገብርን የድልየና። ንሕናውን ከንድኣም ከሎና፡ ከመይ ከም ዝነበርና ምዝካሩ እንተ ንኸእል፡ ምናልባሽ፡ ንኸንርድኣም እይምኸበደናን። 'ኣሃውን ከምኡ እየ ሓሊፊዮ'፡ ኢልካ ምሕሳብ ረብሓ ኣለዎ። ኣገባቡ እንተ ዘይፈሊጥና ግና እቲ፡ 'ኣጀኹ፡ ኣጀኹ፡ ከምዚ እንተ ገበርኪ ወይ እንተ ገበርካ ይሓይሽ' ንምባልን ምምዓድን ኢልካ ዚተጀመረ ምይይጥ እኳ፡ ናብ ፍጹም ዘይምቅዓው ኬብጽሕ ይኸእል እዩ። ብድሕሪኡ ቁም-ነገር ዘለዎ ጉዳይ እውን እንተ ኹነ ምዝርራብ ክንስእን ንኸእል ኢና። መጽሓፍ ቅዱስ እብ ኤፌ. 6፡1-3 "ኣቶም ኣበታት ነቶም ዉሉድኩም ብናይ ገዴታ ተግሳጽን ምዕዶን ድኣ ኣዕብዩዎም ኣምበር፡ ኣይተኸርዩዎም" ይብል።

ገለ ወለዲ፡ ካብ ምሒር ምግጫው ዚተላዕሉ፡ ኣብ ሓደ ቤት እናነበሩ ምስ መንእሰያት ደቆም ፍጹም ዘይዘራረቡ ኣለዉ። እዚ ኣዝዩ ዘሕዝን እዩ። ምዝርራብ ስለ ዘጁሙ መፍትሒ ኹደኑ ዚረእዮም ወለዲ እንተ ድኣ ኣልዮም መፍትሒ ኣይኩነን። ደቅና ብዘይካና ካልእ ወለዲ ከም ዘይብሎም፡ ብዘይ ወላዲ ኸኣ ከምቲ ዚግባእ ኩይኖም ኺዓብዩ እይከእሉን እዮም። ብሕልፊ ነቶም መንእሰያት፡ እቲ ምኽርን መምርሕን ኣብቲ ዜድልዮም እዋን እንተ ድኣ ዘይረኺቦም፡ ኣብ ናይ ገዝእ ርእሶምን ናይ መሳትኦምን መምርሒ ኺምርከቡ ምዃኖም ንፍለጥ።⁶⁷

⁶⁷ "Don't throw away your friendship with your teenager over behavior that has no great moral significance. There will be plenty of real issues that require you to stand like a rock. Save your big guns for those crucial confrontations." Dr. James C. Dobson

ዓብዮም ዚመስሉና፡ ካብ ዓለርተው ስለስተ ክባዕ ዓለርተው ሸምንተ ዘሎ ዕድሚኦም መንእሰያት፡ ነተሓሳስብኦም ኸርድእዎ ስለ ዘይክእሉ እቲ ውሳኔ ናይ ምግባር ክእለቶም ድሩት፡ ነቲ ዚገብሩዎ ኸኣ ኣነጺርዎ ኣይፈልጡን እዮም። ምኽንያቱ በዚ እዋናት እዚ እቲ ንኸምእ. ምግባር ዘኸእሎም ክፍሊ ኣእምሮኦም ገና ኣብ ምምዕባል ዚህልዉሉ እዋን እዩ። ስለዚ፡ ብጽኑዕ ኸንሕዞም ብዚብል ኣተሓሳስባ፡ ምስእም ኣብ ምብኣስን ምስሕሓብን እንተ ድኣ በጺሕና፡ ኪርሕቁና፡ ኣብ ዚገደደ፡ መስተን፡ ዕብዳንን፡ ዕጽፋርስ ምጥቓምን፡ ብዕልግናን ጥንስን ኹዘምብሉ ኸገብሮም ይኸእል እዩ።

እምበኣር፡ ወለዲ ብፍቕርን ብዓቕልን፡ ብዚክኣል መጠን እቲ እንኸእሉ ነሱ ንግበር። እቲ ዚተረፈ ኸኣ ግደ እቲ ኸሉ ዚኸእል እግዚኣብሄር ስለ ዚኹን ንእኡ ኣሕሊፍና ንምሃብ ጸሎትና ዘየባትኸ ይኹን። ካብቲ ቅኑዕ መግዲ ምስ ዘግልሉ እኳ ሓደ እዋን ከም ዚምለሱ ክንኣምን ኣሎና። ምስ ዚኸውን ከኣ ጌግኦም ተረዲእዎም ስለ ዚምለሱ ምስ ኣምላኽምን ቤተ-ሰባምን ዚበለጸ ፍቕሪ ከም ዜሕድሩ ርግጽ እዩ። እምበኣር፡ ፈጸሙ ተሓሊሉና ምስ ደቅና ዘይንዘራረብ ወለዲ እንተ ድኣ ኣሊና፡ ሎሚ ክንኣልዮን ከነዐርዮን ልባዊ ጽዓት ንግበር።

ኣብ ሓደ ጉባኤ ንመንእሰያት ዚምልከት ትምህርቲ እናካፈልኩ፡ “ስለምንታይ እዮም ወለድና ኣዕሩኽ ዚመርጹልና፤ ንምንታይ እዮም ዘይኣምኑና፤ ዓያሉ ኹይንና ስለ እንረኣዮምዶ እዩ፤ እሩማት ኳንና እምበር፡ ከምዝን ከምትን ምግባር እኳ ጠፊኡና ኣይኩንን”፡ ኢሎም ሓተቱኒ። ኣነ ድማ፡ ብመኪና ክትጉዟ ከለኹምሲ ባዕልኻትኩም ክትዝውርዋ ከለኹምዶ ወይስ ዓርክኹም ኪዝውራ ኸሎ ኢኹም ቀሲንኩም እትኸዱ፤ ኢላ ሓተትክዎም። ቀጺለ፡ ብርግጽ መራሒ እታ መኪና ኳንካ ክትከይድ ከሎኻ፡ ኣብ ኢድካ እቲ መዘወሪ፡ ኣብ እግርኻ ድማ እቲ ደው መበሊ ስለ ዘሎ፡ ንኸትቆጸጸራ ቀሊል እዩ። እቲ ዘይዝውራ ዘሎ ስብ ግና፡ ብሕልፊ እቲ ዘዋሪ ናብዝን ናብትን ዘብላ፡ ዚጐዱ እንተ ድኣ ኹይኑ ከብዱ ሓቕፋ እዩ ዚኸይድ።

ስለዚ “በቲ ንኣሸቱ ዝከበረኩምሉ እዋን፡ ስድራኹም ንህይወትኩም ይመርሕዎ ነደሮም፤ ሕጂ መንእሰያት ምስ ኳንኩም ግና ባዕልኹም ንህይወትኩም ክትመርሑ ትደልዩ ስለ ዘለኹም፡ ነታ ህይወትኩም ብዚምልከት ንስኹም ከም ዘወርቲ፡ ወለድኹም ግና ባዕሎም ንኺቆጸጸርዎ እቲ መዘወሪ ኣብ ኢዶም ስለ ዘየሎ፡ ክትኣትዉን ክትወጹን ከብዶም ሓቕፋኒዎ ይውዕሉ ስለ ዘለዉ እዩ። ንህይወትኩም ናበይ ገጽኩም ትመርሕዎ ከም ዘሎኹምን ብሃዕባ ርእሰኹምን ትፈልጡ ኢኹም። ኣብ

ልዕሊ እዚ፡ ብርታዕኹምን ድኻምኩምን፡ ጠባይ አዕሩኸትኹምን ኩሉ እትፈልጡ በይንኹም ጥራይ ኢኹም። ወለድኹም ግና ንኹሉ ኪፈልጡ ብዘይ ምኽላሎም፡ መገድኹም ንኸይበላሹ፡ ንኸይትጋገዩ ኸእ ስለ ዚሓልዩ ይጭነቹ፡ በልኩዎም። አምበኣር፡ እቶም መንእሰያት ንምንታይ ክሳብ ክንድጉ ከምኡ ከም እንቁጻጸሮም፡ እቲ አንመኸሮምን እንሓቶምን ድማ መንቀሊኡ ሓልዮት ምኺኑ ደጊምና ደጋጊምና ክንግግሮምን ከነዘክሮምን እድላዪ እዩ። እዚ ግና ከምቲ ኣብ ላዕሊ ዝተጠቐሰ ካብ ልክዕ ዝሓለፈን ዝበዝሐን ኪኸውን የብሉን።

“ካብ ጉይይ ምውዓል ከሳድ ምሓዝ” ከም ዚብሃል፡ ወስዲ ብሕልፊ ንመንእሰያት ደቅና ከመይ ብጥበብ ክንዛረቦም፡ ሓሊፍና ድማ ክንጸንሖም ከም ዘድልዩና ግርም መረዳእታ እንረኽበላ ሓንቲ ዛንታ ከነግረኩም። ሓደ ንሳ ማሕበር (ፓስተር)፡ ወዱ ፍቓድ ናይ ምዝዋር መኪና ድሕሪ ምርካብ፡ መኪና ንኺህቦ፡ ንእቦኡ ብዙሕ ጊዜ ይሓቱ ነበረ። እቲ እቦ ኸእ፡ “ስማዕዚ ወደይ፡ መጽሓፍ ቅዱስ ዕለተ-ዕለት ከተንብብ እንተ ርእየካ፡ ናይ ቤት ትምህርቲ ነጥብኻ እንተ አመሓይሽካ፡ ጸጉርኻ ድማ እንተ እሕጸርካዮ መኪናይ ክትወስዳ ክፈቕድልኻ እዮ”፡ በሎ። ድሕሪ ሓደ ወርሒ እቢሉ፡ አቲ ወዱ “እቦይ፡ አቲ ዝበልካኒ ገይረ እየ እሞ፡ መኪና ሃበኒ” በሎ። አቦኡ ድማ፡ “ጸጉርኻ ድማ ቀረጸ ኢላካዶ እይነበረኩን”፡ በሎ። ንሱ ድማ “መጽሓፍ ቅዱስ ከጽንዕ ከለኹ፡ እቶም ቀዳሞት ናይ አምላኽ ሰባት ኩላቶም ጸጉሮም የንውሕዎ ስለ ዚነበሩ፡ አነውን ክቈርጸ ከም ዘይብለይ ተገንዚበ”፡ ኪብል መለሰሉ። አቦኡ ድማ፡ “እሞ ንሳቶም መኪና ከም ዘየድልዮምክ እየንበብካንዶ ኢኻ”፡ በሎ ይብሃል።

6. መንፈሳዊ ህይወት ደቅና

መጽሓፍ ቅዱስ፡ ኣብ ኦሪት ዘዳግም ኣብ 6፡ 4-7፡

ዎ እስራኤል፡ ሰማዕ፡ እግዚአብሄር አምላኽና ሓደ እግዚአብሄር እዩ። ንስኻ ድማ ንእግዚአብሄር አምላኽካ ብኹሉ ልብኻን ብኹሉ ነፍስኻን ብኹሉ ሓይልኻን ፍተዎ። እዚ ኣነ ሎሚ ዝእዝዘካ ዘሎኹ ቃላት ኣብ ልብኻ ይኹን። ንደቅኻ ምሃሮም፡ ኣብ ቤትካ ኣብ ኩፍ ምስ በልካን ኣብ መገዲ ክትከይድ ከሎኻን ኣብ በጥ ምባልካን ኣብ ምትንሳኣካን ብእኡ ተዛረብ፡ ይብል።

ክበራት ወለዲ፡ እብ ቤትና፡ ምስ ደቅና ቃል አምላኽ አነንብበሉን፡ እነጽንዓሉን፡ እንጽልዩሉን እዋን ኪህልወና ኣድላዪ እዩ። እዚ ስሕት ሊልና አንገብሮ ጥራይ ዘይኩነስ ብኣገባብን ብስራዕ ልማድን እነዘውትሮ፡ ብፍላይ አኳ ድእ ደቅና ንእሽቲ ኸለዉ፡ ኪኸውን ዘለዎ እዩ። እዚ፡ እቲ ቐንድን መሰረታውን ጉዳይ ክነሱ ስለ እንዝንግዮ ግና፡ መብዛሕትና፡ እቲ

ሓይልና፡ ውሉድና ብትምህርቶም፡ ከምኡ ድማ ብሙዚቃ ወይ ብሰፖርት መሳሊ ምእንቲ ኪነፍዑን ኺድንፍዑን፡ ኣብ ከምኡ መሳሊ ንኸነሳትፎም ከንጉዱ ኢና ንርእ።

ይኹን እምበር፡ ክሉ ኣድላይን ጠቓምን እኳ ክሰሉ፡ ምስቲ ናይ ዘለእለም ህይወትን፡ መንፈሳዊ ናብራን ግና ፈጸሙ ዚወዳደር ኣይኩነን። ሰለዚ ንኹሉ ግጥሉ ሚዛኑ ንሃቦ። እቲ ናይ ዘለእለም ቦትኦምን ህይወቶምን ከይፈለጡ ብትምህርቶም ኩነ ብሞይኦም ኣብቲ ዚለዓለ ደረጃ በጺሖም ምርኡያት ሰብ ዝና እኳ እንተ ኹኑ ክሉ ጊዝያውን ሓላፍን እዩ። እምበኣር እቲ ንህይወቶምን መንፈሳዊነቶምን ብዚምልከት፡ ጊዜ እናዓደግና ኸንገብሮ ትጉሃት ንኹን። ግደ ሓቂ ክንዛረብ ግና፡ መብዛሕትኡ ጊዜ፡ ኣዴታት ዚሓሻ ኹይንን ይርከባ። ሃዋርያ ጳውሎስ፡ እቲ መንፈሳዊ ሓቂ ጢሞቴዎስ ካብ ዓባዩ ሎኢሰን ካብ ኣዲኡ ኤውጎቄን ከም ዚተማህሮ ይምስክረሉ። (2^{ይቲ} ጢሞቴዎስ 15) ከምቲ ዚግባእ ብዘይ ምኹሰኳስና፡ ክቡርን ዘይትካእን ጊዜ ኣይነቃጽል፤ ንደቅና ባዕላትና ኣብነት ብምኳን ክንምህሮም ብሕልፊ፡ ብምሉእ ልቦም ለሚናም ንጉይታ ኪቕበሉን ኺድሕኑን ክንገብርን ከነረጋግጽን ሓላፍነትና እዩ።

ዘይሓልፍ እኳ እንተ መሰለ፡ ናብራ እዛ ዓለም እዚኣ መወዳእታ ኣለዎ። ንሕናን እቶም እግዚኣብሄር ዚሃበና ውሉድን ኣብታ እትመጽእ ዘለእለማዊት ቤት ሓቢርና እንገብር መዋርሰቲ ኸንከውን ዕላማና ይኹን። ዝምድናና ናይ ሒደት ዓመታት፡ ናይዛ ሓላፊት ምድሪ ኩይኑ ኣብኦ ንኸይተርፍ ከኣ፡ ትምኒት ጥራይ ዘይኩነሱ፡ ዕላማ እውን ይሃልወና። ወለዲ፡ ንውሉድና፡ መገዲ ምድሓን፡ የሱስ ክርስቶስ በይኑ ጥራይ ከም ዚኹን ባዕልና ክንገብሮም ናትና ሓላፍነትና እዩ። ሰለዚ፡ ካልእ ሰብ ኪነግረልናን ኪምስክረሎምን ኣይንጸበ።

እው፡ ጊዚኡ ኣዝዩ ከቢድ እዩ። ብዙሓት ወለዲ፡ እንተ ብፍርሂ እንተ ብምዝንጋዕ፡ ደቅና ኸፋእ ናይዛ ዓለም ክሳብ ክንደይ ከም ዚፈልጡ ይስወረና። ከም ዝተዓዘብከዎ ግና ካብቲ ይፈልጥዎ እዮም ኢልና እንሓስቦን እንግምቶን ንላዕሊ እዮም ዚፈልጡ። እምበኣር፡ ብዚበለጸ ዚስምዑና ኣብቲ ጊዜ ቊልፅቶም ስለ ዚኹኑ፡ ብጸሎትን ብምምሃርን ክንብርትዕ ኣሎና። ንሕና እንተ ዘይምሂርናዮም፡ ካብ መማህርቶምን መጸውቶምን ከምኡውን ካብ ተለቭኻንን ኮምፕዩተርን ወይ ካብ መሳትኦም ኣይኪረኽብዎን እዮም። ምናልባሽ፡ ገሌና ኸንገብሮ ዚግብኣና ምኳኑ እናፈልጥና ዘይገበርናዮ ሕጂ ድኣ ደቀይ ዓብዮም፡ ምግባሩ ለሽጋሪ እዩ ንብል ንኸውን። ግና፡ ሓንትሰ ንበገሰ ድኡምበር፡ ንኹሉ፡ እግዚኣብሄር

እብ ቤተ-ክርስቲያን ይኹን እብ ካልእ፡ ኣብ መንፈሳዊ ኣገልግሎት ግደ ይሃልወና ኣይሃልወና፡ እቲ ቐዳማይን ዚለዓለን ኣገልግሎት ወለዲ ኣገልግሎት ቤትና ምዃኑ ይረድኣና። ካብ ከሉ ዘሎና ሓላፍነት ይኹን ኣንገብሮ ዕዮ፡ ደቅና ልዕሊ ኹሉ ምዃናም፡ ደሓር'ውን ብዛዕብኡም ከም እንሕተትን ጸብጸብ ከም እንህብን ኣርጊጽና ንፍለጥ። እብ ልዕሊ ኣዚ፡ ጽባሕ ምስ ዓበዩ 'ኣበይክ ትፈልጠና፤ እበይ ኔርካ፤ መዓስ ምሳና ጊዜ ኣሕሊፍካ' ከይብሉና እኹልን ግቡእን ጊዜ ንወፍየሎም።

6.1. ቤተ-ክርስቲያን ቁላሕታ ክትገብረሉ ዚግባእ

መዋእል ቤተ-ክርስቲያናትና ናይ ሓደ ወስዶ ጥራይ ኩይኑ ኸይተርፍ፡ እቲ ቐዳማይ ነቲ ዚሰብ ዳሕረዋይ ወለዶ ዘመሓላልፎን ዘበርከቶን ዓቢ ሓላፍነት ከም ዘለዎ ተገንዚቡ ኪጽዕት ኣለዎ። ደቅናን ደቂ ደቅናን ነቲ ዝጀመርናዮ መንፈሳዊ ህይወት ኣንተ ዘይቀጸሎም፡ ጥዕናን መዋእልን ቤተ-ክርስቲያናትና ነዊሕ ከም ዘይከውን ምግምጋሙ ከቢድ ኣይኩነን።

ቤተ-ክርስቲያናት፡ ከም ልሙድ፡ ሰንበተ-ሰንበት፡ ከምኡ'ውን በብግዚኡ ጉባኢታት፡ ወይ ከእ ፍሉይ ናይ ምንቕጃሕ መደባት የካይዳ እየን። እብቲ ምክያደን ግና፡ እብ መብዛሕትኣን ዓድታት፡ ኣቶም ቆልዑን መንኣሰያትን እብ ሓደ ክፍሊ ተዓጽዮም ገለኦም ኺጓዩ፡ ገለኦም ተለብኹን ኪርኣዩ፡ ገለኦም ከእ ኪብእሱ ወዘተ፡ ይርከቡ። እረ፡ ኣብ ገሰ ገለኡስ ዚኹን ይኹን ሓደጋ ኸዩጋጥሞም፡ ወይ ወጺኦም ከይጠፍኡ፡ ዚሕልዎምሲ ይትረፍ፡ እመቶም ዚገብር ዘይብሎም፡ ንበይኖም ይኹኑ ዚገደፍዎም ኣውን ኣጋጢሞምኒ ኣለዉ።

ናብ ህይወትና ምልስ ኢልና እንተ ረኣና፡ ኣቲ ብቐልዑና ዚምሃሩና እብ ህይወትና እቲ ዚዓበዩ ጽልዋ ዘለዎ ምዃኑ ኣሉ ክንብለሉ ዘይንኸእል እዩ። ኣቶም እብ ምዕባይ ዘለዉ ንኣሸቱ፡ ካብ ዕሽል ዕድሚኦም ቤተ-ክርስቲያን ምኻድ ከሓጉሶም ኣለዎ። ብዚኹን ይኹን፡ ንኺጸልኦም ምኽንያት ምስ እንህበም ግና፡ ድሓር ምቕያርምሲ ይትረፍ ንቤተ-ክርስቲያን ምምጻእም እኳ እሸጋሪ፡ ኩይኑ ክንረኽቦ ኢና። ንሕና ተኣኪብና ክንዝምር፡ ቃል ኣምላኽ ክንምሃር፡ ክንጽሊ፡ ክንሕጉስ፡ ንሳቶም

⁶⁸ 'The best time to plant a tree was twenty years ago. The second best time is now'.

Anonymous.

ግና፡ አብ ሓንቲ ክፍሊ ተዳጉኖም፡ ንሰዓታት ዚአክል ዋጭዋጭ ምባልን ምስ ዘይመዛኑአም ሕጻናት ቪድዮ ምርእይንሲ ክንደይ ኩን ይጸልእዎ ይኹኑ፤ እንተ ንሕተቶምኩ፡ 'ናብ ቤት እግዚአብሔር ንኺድ ምስ በሉኒ ተሓጉስኩ' ይምበሉና፤

እወ፡ አብ ቤተ-ክርስቲያናትና አገልግሎት ዘይተዋህበኒ ኢልና እንኹሪ ሰባት ሓደት አይኩንናን፤ ንአገልግሎት ቁልዑን መንእሰያትን ውፉይ ኩይኑ ኸገልግል ዚደሊ ሰብ ኸትረከብ ግና አሽጋሪ እዩ። ነዚ አገልግሎት ናይቶም ዚዓብዩ ደቅና ተወፍዮም ዜገልግሉ፡ ሓደት ውፉያት፡ ምስእንና ዘተሓሳሰብ እዩ። እብ አገልግሎት ቁልዑን መንእሰያት፡ ክንሳተፍ ወይ ጊዜ ኸንውፊ ምስ እንሕተት፡ መብዛሕትና እንህቦ ምኸንያት፡

- * ናተይ ውህበት አይኩነን።
- * ቋንቋ አይመልኮንዮ።
- * ሰለ ዘዕገርግሩ ምቑጽጽጽኦም የሸግረኒዮ፤ ደሓር ከአ ጫውጫው አይፈቱን እዮ።
- * ንርእሰይ መጽሓፍ ቅዱስ ዘይተመሃርኩ እንታይ ኩብሎም እዩ፤
- * ምስ ወለደም ዘይነበረኒ ምግጫው ከምጽእ አይደልን እዮ።
- * ጀሚረ ነይረ፡ ግና ዝኸእሎ ዓይነት አይኩነን፡
- * ካልኣት አለዉንዶ ... ወዘተ፡ ዘምስልስል ይርከቦ።

ድፍረት ኩይኑ ድእ ኸይርእ እምበር፡ እዚ ዓይነት ምላሻት እዚ መብዛሕትኡ እዋን ናይ ርእሰይ-ይጥዓመኒ፡ ድኣምበር ሓቂ ዘለዎ አይኩነን። እወ፡ ሰብ በበቲ ውህበቱን ክእለቱን ምስ ዜገልግል ብዙሕ ፍረ ኼፍሪ ይኸእል። ኩይኑ ግና፡ ኺውፊ ድልየት ዘለዎ ሰለ ዝተሳእነ ድኣምበር፡ እግዚአብሔር፡ ንአገልግሎት መንእሰያትን ቆልዑን ዚኸውን፡ ውህበትን ክእለትን፡ እብ መንጎና ሰለ ዘይዓደለ አይኩነን።

እምበርኩ፡ ሓደ ናይ መዝሙር ውህበት እንተ ዘይብሉስ ኪዝምር አይክእልን እዩ ማለት'ዶ እዩ፤ እቲ ምስባኸ ውህበቱ ዘይኩነ'ኸ ፈጸሙ ኪሰብኸ አይክእልን እዩ ማለት'ዶ እዩ፤ ብርግጽ እባ ምኸኣለ! እዚ ግና፡ ኩሉ ሰብ ሰባኺ ወይ ኩሉ ሰብ ዘማሪ እዩ ንምባል አይኩነን። ግና፡ ከምቲ ኩሉ ኪዝምር፡ ኪሰብኸ ዚኸእል፡ ሓንትስ 'ክገብር'ዮ ዚብል ሕልናን፡ ድልየትን ድእ ይሃሉ እምበር፡ ነፍሲ ወከፍና ንቕጽዑ ክንምህር ንኸእል ኢና። ብዓል ውህበትን ክእለትን ክሳፅ ዚርከብ አድላይነት ናይቲ ዕዮ ኣብ ግምት እእቲና ብኸሉ ወገን ከከም አድላይነቱ ብምድላው ኸንገብሮ ኣሎና። ውህበትን ክእለትን ዘለዎ ሰብ ምስ ዚህሉ ግና፡ እቲ ቦታ ንእኡ

ኪግደፍ መልክዑ ጥራይ ዘይኩነሰ ግቡእ እዩ። ኣብ ልዕሊ እዚ፡ ቋንቋ ዓቢ ግደ እኳ ኣንተለዎ፡ ሓሳባትና ክንገልጽ ክሳብ ዝኸኣልና እዋን፡ ደቅና ዘፍቅርምን ዚሓልዮሎምን እንተ ረኺቦም ከም ዚሰምዑሉ ኣነ ምስክር እዩ።

እንተ ብፍላጥ እንተ ብዘይ ፍላጥ፡ እቲ ንኣገልግሎት ድልየት ሃልዮና፡ ድሉዋት ኩይንና ኸእ ንኸይንሳተፍ ዚገብረና ምኽንያት፤

- * ጸር ወይ ራእይ ስለ ዘይብልና፤
- * መስዋእቲ ኸንክፍል ስለ ዘይንደሊ፤
- * ቀልጢፍና ፍረ እንርእየሉ ነገር ስለ ዘይኩነ፡ ስለ እንሕለል፤
- * እቶም ዘይወለድና 'እንታይ ገደስኒ ወለዶም ኣለዉዎም' ኢልና ስለ እንሓሰብ፡ ወይ ስለ ዘይንግደሱ፤
- * እቶም ዝወለድና ድማ፡ ኣብ ቤተ-ክርስቲያን ምስ መጻና ካብቶም ደቅና ዘዕርፈና ስለ እንደሊ ኪኸውን ይኸእል።

ብዚኹን፡ እቶም ኣብ ኣብያተ-ክርስቲያናትና ዚመጹ ቆልዑን መንእሰያትን፡ ከሎም፡ ከም እነፍቅርምን ከም እንሓልዮሎምን ብንጽር ከነርእዮም ይግባእ። እዚ ንምግባር ግና ክንቀርቦም የድልየና። ሕሰብ እንተ ኣበልናሉሱ፡ ካብቶም ዘለዉ ቆልዑን መንእሰያትን፡ ናይ ክንደዮም ዚኸውን ኣሰማት ንፈልጥ፤ ምስ ክንደይ ካብእቶምኩ፡ ኩነ ኢልና፡ ኣዛራብናዮም ንፈልጥ፤ ብዛዕባ ምዕግርጋር ናይ እቶም ቁልዑ፡ ኣከዳድናን ኣዘራርባን ኣካይዳን ናይ እቶም መንእሰያት፡ ትሒም-ትሒም ካብ ምባልን ምውቃስን ወጺኢና ከመይ ፍቕርና ከም እንገለጸሎም፡ ከመይ ከኣ ጽቡቕ ኣብነት ክንኩሮም ከም እኸእል ክንሓሰብ ይግብእና።

እምበኣር፡ ኣብ ኣብያተ-ክርስቲያናትና፡ ንዓበይትን ንንኣሽቱን ደቅና ዚኸውን መንፈሳዊ ምግቢ ኸህሉ፡ ውዓል ሕደር ብዘይብሉ ኺግበር ዘለዎ ህጹጽ ጉዳይ እዩ። ኣብ ልዕሊ እዚ፡ ኣቲ ዚምሃርዎ ኣብኡም እድማዲነት ምእንቲ ኪህልዎ ብብዕድሚኡም እናኸፋፈልካ ኪምሃሩሉ ዚክእል መገዲ ኪፍጠር ኣለዎ። ነዚ ንምትግባር ኺድግፉ ዚኸእሉ ዚለዕቡ ነጥብታት ቅርብ ኢልና ነስተብህለሎም።

6.2. ኣብ ቤተ-ክርስቲያን ኣመሃህራና

እቶም ነዘም ቆልዑን መንእሰያትን ንምምሃር ተመዚዝና እንቕበሎ ሰባት፡ ኣብ ልዕሊ እቲ ድልየትናን ተወፋይነትናን፡ ጥበብን ምስትውዓልን ስልትን የድልየና። ነቲ እንምህርም ብኸመይ ናብኡም ነመሓላልፎ፡ ከመይ ጌርና ድማ ኬኸብሩናን፡ ኪእዘዙናን ከም እንገብር፡ እፍልጦ ኪህልወና

የድሊ። ገሌና ሰርዓት ሐዘም ከምሃሩ ምግባር ስለ ዚጽግመና ሰቕ ከነብሎም ክሳብ ዘይንኸእል ንጽግም፤ ገሌና ኸአ ከምቲ ንሕና ዝለመድናዮ ሰብከትን ኣምልኹን ጌርና ክንሰብከሎም ስለ እንደሊ፡ ሸውሃቶም ንዓጽዎ። ንኣሸቲ ከም ምጃኖም መጠን፡ ንብዙሕ ደቓይቕ ተዓጊሰካ ምሰማቦ ኣይክእሎምን እዩ። ስለዚ፡ ከከም ዕድሚኦም፡ ካብ ፍርቂ ሰዓት ዘይበዘሕ፡ ብምሕታት፡ ብምጽዋት፡ ዚሳተፉሉ ነገራት ከአ ብምግባር፡ ከም ዚማርኹም ጌርና ምስ እንምህርም ዝያዳ ቁም-ነገር ኪቐስሙ ይኸእሉ።

ቀንዲ ዕላማ ትሕዝቶ ናይቲ እንምህርም ትምህርቲ፡ ንጐይታ የሱስ ክርስቶስ ፈሊጦም ኪቐበሉን ኪልወጡን ዚገብርም፤ ንኺህልዎም ዚኸእል ሕቶ ህይወቶም ድማ መልሲ ንምርካብ ዜኸእሉም ኪኸውን ኣለዎ። ቀጺሉ፡ ኣብ ቤትን ኣብ ደገን፡ ብርሃን ኩይኖም፡ ንርእሶም ተባሪኹም ንኺልኣት ድማ ንበረኽትን ድሕነትን ዚኹኑሉ ዓይነት ህይወት ንኺነብሩ ዚድግፎም ኪኸውን ኣለዎ።

እቶም እንምህርም፡ ቃል ሓቂ ነፅጥቕም ምህላውና፡ ንትሕዝቶ ናይቲ እንምህርን ኣመሃህራናን ኮሎ እዋን ክንምርምር ኣሎና። እዚ፡ ቅድሚ ምምሃርና ድልዱል መደብ፡ ድሕሪ ምምሃርና ኸአ ብዛዕባ እቲ ዝመሃርናዮን ዝነበረና ጊዜን ብምንጽብራቕ እናሓሰብና ንምጋማት ናይ ቅድሚ ትምህርትን ድሕሪ ትምህርትን ብምውሳድ ክንገብር ንኸእል።

ተበጊሶም ዚፍጽሙ እምበር ጀሚርም ዘይምልኡ ምእንቲ ከይንኸውን፡ ንምግልጋል እንተ ድኣ ተበጊሰና፡ ዓቢ መሰዋእቲ ዚሓትት ምጃኑ ተገንዚብና ንእተዎ። ብተወሳኺ፡ እቲ ነዘም ንኣሸቲ ኺምህር ዚውፈ፡ ዓቢ ዓስቢ ከም ዚረክብ ተረዲእ። ንሰብ ዘይኩነስ ንእግዚኣብሄር ኢሉ ይዕዩ። ኮሎ እዋን እናጸለና፡ እቲ ዚግባእ ምድላዋት ጌርና ክንከይድ እምበር፡ 'ዓራ ቆልፁ እዮም' ብዘምስለሰል፡ ነቲ ቐንድን ዓብን ጉዳይ ብዘናእስ ኣተሓሳስባ እንጸምደሉ ኪኸውን የብሉን። ኣብ ልዕሊ እዚ፡ ንቑሓት ኬንና፡ ብዕዮና ጥርኑፋትን ንጡፋትን፡ ብስዓትና ድማ እሙናት ኩይንና እንርክብ ክንከውን ኣሎና።

ኣብ ላዕሊውን ከም እተጠቐሰ፡ መንስያትና ዚነብሩዎ ዘለዉ ወለዶን እዋንን ፍልይ ዚበለ ጥራይ ዘይኩነስ ዜፍርህ፡ ሓደገኛውን ምጃኑ ንነፍሲ ወከፍና ክወል ኣይኩነን። ስለዚ ካብቲ ናይ ቀደም ሎሚ ብዚለዓለ ክንርድኦምን ክንሕግዘምን ዘድልየሉ እዋን እዩ። ንዚኹን ይኹን ግና ካባና ኪቐስሙን ኣባና ኺጽግዑን እንተ ድኣ ኹይኖም፡ ቅድም ኣባና እምነት ኹሕድሩ ኣለዎም። እዚ ንኪኸውን ከአ ብቐዳምነት ከም እነፍቅርም ኺርድኡ ኣለዎም። ምስኡ ድማ ኣብቲ ቃልና እንቐውም፡ ነቲ ዝበልናዮ እንገብር ዓይነት ሰባት ክንከውን ግድነት እዩ። ደቅና ሓንሳእ ሓሶት

እንዛረበም ኩይኑ እንተ ድእ ተሰሚዕዎ፡ ወይ ንዜካፊሉና ምስጢር ዘይንግብር ኩይኑ እንተ ድእ ተረዲእዎም፡ ብድሕሪኡ ንኺኣምኑና ከም ዜጽግግም ተዓዚበ ኣለኹ፤ ርዱእ ድማ እዩ። ሓደ ስብ ኣባኻ እምነት ንኺሕድር ነዊሕ ይወስደሉ፤ ነታ እባኻ ዘላቶ እምነት ንኺጥፍኣ ግና ደቂቕውን እይትወስደሉን እያ። ስለዚ፡ ክንጠንቀቅሉ ዘሎና ጉዳይ እዩ።

ንኣገልግሎት ቆልዑን መንእሰያትን ብዚምልከት፡ ቤተ-ክርስቲያናት፡ እቲ ዘድሊ ገንዘብ ንምውጻእ ፍቓደኛታት ኪኹና ኣለወን። ንምሳሌ፡ ከከም ዕድሚኦም ዚጥቀምሉ መተዓዖዪ ኣቕሓትን ከም ዚህሉ ኺገብራ ኣለወን። እቶም መማህራን ድማ ዘድሊ ትምህርቲ ኺህልዎም ወይ ኪወስዱ እዳልዩ እዩ። እዚ፡ ውዓል-ሕደር ብዘይብሉ፡ ልክዕ ከምቲ ኻልእ ኮሎ ኣገልግሎታት፡ ግቡእ ወጻኢ ናይ ገንዘብ ኪሰልግሉ ዘለዎ ጉዳይ እዩ።

11. ግዛእ ርእሰና ንመርምር

ስለ ደቅና ብዚምልከት፡ ዚሰዕባ ነጥብታት፡ ህድእ ኢልና፡ ግዛእ ርእሰና እናመርመርና፡ ነመልክተለን። እቲ ኣብ ህይወትና ጽቡቕ ስለ ዘዮሎ ክንልውጦ ዘሎና ብዚተሓተ ቑጽሪ (1)፡ እቲ እዝዩ ጽቡቕ ስለ ዘሎ ክንዕቅቦ ዘሎና ድማ ብዚለግለ ቑጽሪ (5)፡ ከከም ሃለዋቲ፡ ካብ 1 ክባዕ 5 ነመልክተሉ።

1. ንደቀይ ጥራይ ዘይኩነስ ስለ ኻልኣትውን ኣሓሊ እዩ።	(1) (2) (3) (4) (5)
2. ዘኸታማት ንምድጋፍ ኩነ ንምዕባይ ሓሳባት ኣሎኒ።	(1) (2) (3) (4) (5)
3. ስለ ደቀይ ኮሎ እዋን እጽልን እባርኹምንዮ።	(1) (2) (3) (4) (5)
4. ንኹሎም ደቀይ ብሓደ ግድኒ እዩ ዝርእዮም።	(1) (2) (3) (4) (5)
5. ንደቀይ ፍቕሪ ኣጽግቦም እዩ።	(1) (2) (3) (4) (5)
6. ንደቀይ ጽቡቕ ኣብነት እዩ ዝኹኖም።	(1) (2) (3) (4) (5)
7. ንደቀይ፡ ሓደ ምስቲ ሓደ፡ እናወዳደርኩ ኣይዛረበምንዮ።	(1) (2) (3) (4) (5)
8. ደቀይ ይስምዑኒ፡ እነ ድማ እስምዖም እዩ።	(1) (2) (3) (4) (5)
9. ደቀይ፡ ንነፍስ ወከፎም፡ ክፈልጦም ጊዜ ኣወስድዮ።	(1) (2) (3) (4) (5)
10. ሰባት ብዛዕባ ደቀይ ዚብሉኒ ኣብ ግምት ኣእትዎዮ።	(1) (2) (3) (4) (5)
11. ደቀይ ኣብ ቤት ሓላፍነቶም ይፈልጡዮም።	(1) (2) (3) (4) (5)
12. ንደቀይ ብኣገባብን ብፍቕርን እዩ ዝቐጽዖም።	(1) (2) (3) (4) (5)
13. ስለ መንፈሳዊ ህይወት ደቀይ ዚግብኣኒ እጉበር ኣሎኹ።	(1) (2) (3) (4) (5)
14. ንደቀይ ኢለ ንሓዳሪይ ኣይዝንግዕን እዩ።	(1) (2) (3) (4) (5)
15. ኣብ ቤተክርስቲያን ንቈልዑ እምህር እዩ።	(1) (2) (3) (4) (5)

❖ አተፃባብያ ደቀይ ብዚምልከት ከመሓይሾ ዚግብኣኒ ነገራት እንታይ ኣሎ፤

❖ ኣብ ህይወት ደቀይን ካልኣትን ጽቡቕ ጽልዋ ክሕድር ኪገብር ዘሎኒ ቀንዲ ነገራት እንታይ ኣሎ፤

❖ ንምትግባሩ ዝውስኖ ውሳኔታት፡

መደብ ሓጺር እዋን	መደብ ነዊሕ እዋን
1.	1.
2.	2.
3.	3.
4.	4.
5.	5.

❖ ካብዞም ተጠቂሶም ዘለዉሉ በዮናይ ኩን ጸዲፍና ንህሉ፤

- * ዘይቀጽዕ
- * ደቁ ብዚብልዎ ዚምራሕ፡
- * ደቁ ኣመና ነጻ ዚገድፎም፡

- * ኣቀጻጽዕኡ ጠገለ ዘይብሉ
- * ዘረባ ደቁ ዘይሰምዕ፡
- * ተሪር

